

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102002/B/2024/36146475399475460

INOVATÍVNE FORMY VO VZDELÁVACOM PROCESE
VYBRANÉHO SEGMENTU
Bakalárska práca

2024

Debora Žmijáková

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

INOVATÍVNE FORMY VO VZDELÁVACOM PROCESE
VYBRANÉHO SEGMENTU

Bakalárska práca

Študijný program: Biznis a marketing
Študijný odbor: Ekonomia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra marketingu
Vedúci záverečnej práce: Ing. Dominika Popovičová

Bratislava 2024

Debora Žmijáková

Čestné prehlásenie

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracovala samostatne a všetku použitú literatúru som uviedla v zozname použitej literatúry.

V Bratislave, dňa2024

.....
Debora Žmijáková

Pod'akovanie

Chcela by som srdečne pod'akovať svojej vedúcej práce Ing. Dominike Popovičovej za jej vedenie, trpezlivosť a podporu počas vypracovania celej mojej bakalárskej práce.

ABSTRAKT

ŽMIJÁKOVÁ, Debora: *Inovatívne formy vo vzdelávacom procese vybraného segmentu*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra marketingu. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Dominika Popovičová. Bratislava: OF, 2024, počet strán 57.

Cieľom záverečnej práce je nájsť čo najinovatívnejšie metódy vo vzdelávacom procese na vysokých školách a zistiť ako určité inovácie vplývajú na študentov vysokých škôl. Ďalej chceme zistiť účinnosť týchto vzdelávacích metód a tak poskytnúť vysokým školám tie najefektívnejšie formy inovácií. Chceme podporiť vysoké školy pri lepšej adaptácii určitých inovatívnych vzdelávacích foriem, ktoré im samotní študenti odporúčajú. Práca je rozdelená do 5 kapitol. Obsahuje 3 grafy, 11 tabuliek a 1 prílohu. V prvej kapitole bakalárskej práce skúmame súčasný stav inovácií vo vzdelávaní a ich vplyv v dnešnej dobe. Taktiež sledujeme historický a súčasný vývoj vzdelávania spolu s jeho účinnosťou v praxi. V ďalšej časti charakterizujeme vzorku anonymného dotazníka a vyhodnocujeme primárny prieskum a analýzu získaných informácií, po ktorých sme sa dopytovali. V záverečnej časti práce diskutujeme o implikáciách získaných výsledkov pre vzdelávaciu prax, navrhujeme odporúčania pre lepšiu adaptáciu inovatívnych foriem vzdelávania do praxe a identifikujeme obmedzenia a problémy spojené s inovatívnym vzdelávaním. Výsledok riešenia danej problematiky nám ukazuje pozitívny postoj študentov vysokých škôl k inovatívnym formám vzdelávania, najmä hybridnému a personalizovanému vyučovaniu. Zároveň naše výsledky poukazujú na technické problémy a nedostatok interakcie so školami a učiteľmi, čím chce vyvolať potrebu zohľadniť tieto faktory pre posilnenie inovatívneho vzdelávania.

Kľúčové slová: Inovácie, vzdelávanie, prezenčné vyučovanie, dištančné vyučovanie, vysoké školy, pandémia (Covid-19)

ABSTRACT

ŽMIJÁKOVÁ, Debora: *Innovative Forms in the Educational Process of a Select Segment*. - University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of Marketing. - Supervisor: Ing. Dominika Popovičová. Bratislava: OF, 2024, Number of pages 57.

The aim of the thesis is to identify the most innovative methods in the educational process at universities and to determine how certain innovations affect university students. Another aim is to ascertain the effectiveness of these educational methods and thus provide universities with the most efficient form of innovation. We aim to support universities in better adapting certain innovative educational forms recommended by the students themselves. The thesis is divided into 5 chapters. It contains 3 graphs, 11 tables, and 1 appendix. In the first chapter of the bachelor thesis, we examine the current state of innovations in education and their impact in today's society. We observe the historical and current development of education along with its effectiveness in practice. The following section, we characterize the sample of an anonymous questionnaire and evaluate the primary survey and analysis of the acquired information, based on which we inquired. The final part of the thesis, we discuss the implications of the obtained results for educational practice, proposes recommendations for better adaptation of innovative forms of education into practice, and identify limitations and problems associated with innovative education. The outcome of addressing this issue shows a positive attitude of university student towards innovative forms of education, especially hybrid and personalized teaching. It also highlights technical problems and a lack of interaction with schools and teachers, aiming to evoke the need to consider these factors to strengthen innovative education.

Keywords: Innovations, education, traditional teaching, distance learning, universities, pandemic (Covid-19)

Obsah

Úvod.....	8
1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHANIČÍ ..	10
1.1 Inovácie a vzdelávanie	10
1.1.1 Klasifikácia inovácií.....	11
1.2 Historický a súčasný vývoj vzdelávania	13
1.2.1 Historický vývoj vzdelávania.....	16
1.2.2 Súčasný vývoj vzdelávania	18
1.2.3 Účinnosť online vzdelávania	20
1.2.4 Porovnanie prezenčného a dištančného vzdelávania.....	21
1.3 Inovatívne formy vzdelávania	24
2 CIEĽ PRÁCE.....	30
3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA.....	32
3.1 Pracovné postupy	32
4 VÝSLEDKY PRÁCE	34
4.1 Charakteristika vzorky	34
4.2 Výsledky prieskumu	36
5 DISKUSIA.....	48
5.1 Vyhodnotenie výskumných otázok.....	49
5.2 Návrhy a odporúčania	50
Záver	51
Zoznam použitej literatúry	52
Prílohy.....	57

Úvod

Naša bakalárska práca s názvom “Inovatívne formy vo vzdelávacom procese vybraného segmentu“ sa zameriava na preskúmanie a hodnotenie efektívnosti a účinnosti nových foriem vzdelávania v praxi. Súčasný vzdelávací sektor je dynamický a neustále sa meniaci, a preto je podstatné skúmať, ako tieto inovácie ovplyvňujú študentov a aký je ich postoj k nim. Je dôležité sledovať trend inovácií vo vzdelávaní a zisťovať, ako môžeme tieto nové formy vzdelávania efektívne implementovať a prispôbovať potrebám študentov a technologickým možnostiam. Cieľom tejto práce je poskytnúť pohľad na účinnosť a využiteľnosť týchto foriem vzdelávania prostredníctvom primárneho prieskumu a následne odôvodniť odporúčania na ich lepšiu adaptáciu do praxe. Význam tejto práce spočíva vo svojom praktickom prínose. Naše odporúčania a zistenia môžu byť priamo použité na zlepšenie vzdelávacieho procesu a prostredia nielen na akademickej úrovni, ale aj vo všetkých ďalších oblastiach vzdelávania, kde inovácie a technologické zmeny neustále formujú vzdelávací proces. Naším zámerom je poskytnúť pochopenie toho, ako nové formy vzdelávania ovplyvňujú študentov a ako môžu byť tieto poznatky aplikované na zlepšenie vzdelávacieho prostredia. Z analýzy nášho primárneho prieskumu sme získali cenné poznatky o postojoch respondentov k inovatívnym metódam vzdelávania, čo nám umožňuje identifikovať silné a slabé stránky týchto foriem vzdelávania. Výsledky prieskumu majú potenciál poskytnúť dôležité informácie pre osoby zodpovedné za formovanie vzdelávacích politík a praktikov v oblasti vzdelávania, aby mohli efektívnejšie prispôbiť vzdelávacie stratégie potrebám študentov a technologickým možnostiam. Naša práca má teda praktický význam a zároveň prispieva k teoretickému pochopeniu problematiky inovácií vo vzdelávaní.

V úvodnej kapitole práce sledujeme súčasný stav inovácií vo vzdelávaní a ich aktuálny vplyv. Podrobne popisujeme historický a súčasný vývoj vzdelávania. V druhej kapitole určujeme cieľ našej práce spolu s čiastkovými cieľmi, ktorých dosiahnutie nám umožní presnejšie analyzovať a hodnotiť efektívnosť nových foriem vzdelávania. V tretej kapitole rozpisujeme metodiku práce a metódy skúmania, v ktorých detailne popisujeme pracovné postupy, ktorým sme sa venovali pri skúmaní a hodnotení efektívnosti nových foriem vzdelávania. V štvrtej kapitole sme sa už podrobnejšie venovali výsledkom našej práce, kde sme charakterizovali najprv našich respondentov a potom sme sa osobitne venovali analýze

výsledkov každej našej otázky v dotazníku. Na záver sme si stručne vyhodnotili výskumné otázky a odpovede, ktoré boli pre nás najdôležitejšie a navrhli sme odporúčania pre tvorcov vzdelávacích foriem a profesorov vysokých škôl pre lepšiu adaptáciu a implementáciu inovatívnych vzdelávacích stratégií.

1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHANIČÍ

Dnešné vzdelávanie je komplexným fenoménom, ktorý prechádza významnými transformáciami a inováciami. Domáce vzdelávacie systémy sa snažia prispôbiť sa výzvam moderného sveta, pričom zahraničné krajiny čelia svojim vlastným jedinečným výzvam a potrebám. Rôznorodosť vzdelávacích systémov medzi krajinami sa prejavuje vo filozofii, štruktúre, obsahu a prístupe k vzdelávaniu. Niektoré krajiny kladú väčší dôraz na štandardizované testy, zatiaľ čo iné preferujú kritické myslenie, tvorivosť a praktické uplatnenie vedomostí. Vzdelávanie, či už doma alebo v zahraničí, je ovplyvnené sociálnymi, ekonomickými a kultúrnymi faktormi. Ekonomická nerovnosť a obmedzený prístup k zdrojom ovplyvňujú kvalitu vzdelávania, zatiaľ čo rozdielne kultúrne normy a hodnoty formujú rôzne prístupy k vzdelávaniu. V dnešnom modernom svete technológií je dôležité sa sústrediť na potrebu inovácií vo vzdelávaní. To zahŕňa využitie moderných technológií, podporu rozvoja kritického myslenia a zavádzanie inkluzívnych vzdelávacích modelov, ktoré berú do úvahy rôznorodosť študentov. Vzdelávanie je veľmi dynamickým prostredím, kde je nevyhnutné sledovať aktuálne trendy, inovácie a najlepšie postupy nielen doma, ale aj v zahraničí. Týmto spôsobom môžeme čerpať inšpiráciu a prispieť k vytvoreniu lepšieho vzdelávacieho prostredia pre všetkých.

1.1 Inovácie a vzdelávanie

S pojmom inovácie sa stretávame v súčasnosti v rôznych oblastiach, vrátane podnikania, technológií, vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, vedeckého výskumu, kultúry a umenia, ako aj v sociálnych a ekologických iniciatívach. Výraz inovácie pochádza z latinského slova “innovare“, ktoré znamená vytvárať niečo nové. Inovácie predstavujú v našich životoch nejakú hnaciu silu pokroku a zlepšenia. Majú schopnosť prinášať hodnotu prostredníctvom nových riešení, ktoré podporujú rast, zlepšujú efektivitu, účinnosť, kvalitu života a riešia aktuálne problémy v rôznych oblastiach spoločnosti (Adair, 2004). Inovácie sú procesy, ktoré vedú k vytváraniu nových alebo vylepšených produktov, služieb, nápadov, výrobných procesov, podnikateľských modelov, technológií, postupov alebo aj myšlienok. Môžu mať rôzne formy

a taktiež sa môžu výrazne líšiť v závislosti na kontexte v ktorom sa vyskytujú. Najdôležitejším prvkom inovácie je kreativita, ktorá nás vedie k formovaniu myšlienky a tá sa v rámci inovačného procesu stáva skutočnosťou. Chadt et al. (2009) definujú kreativitu ako schopnosť nezávisle myslieť a slobodne konať s cieľom dosahovať inovácie a originálne myslenie v osobnom, pracovnom a spoločenskom živote (Chadt et al., 2009). Nemusíme byť odborníkmi v oblasti ekonomickej vedy, aby sme si uvedomili, že implementácia inovácií a nových produktov na trh, vedie k zvýšeniu efektivity, produktivity a ziskov. Realizácia inovácií do výroby predstavuje kľúč k úspechu organizácie a taktiež k získaniu konkurenčnej výhody na trhu. Hoci si môžeme s nadšením povedať, že ideme inovovať, samotný proces tvorby a realizácie inovácií nie je vôbec jednoduchý. Jeho úspech závisí od viacerých faktorov, ako je organizačná štruktúra, efektívna tímová práca a zapojenie celej organizácie do inovačných iniciatív. Táto výzva ovplyvňuje jednotlivcov, skupiny a celkovú organizáciu (Oslo manuál, 2018). Za otca vedy o inováciách je považovaný Joseph Alois Schumpeter, ktorý sa systematicky venoval téme inovácií v rámci svojich vedeckých prác. Jeho jednoduchý koncept spočíva v presvedčení, že podnikatelia budú aktívne hľadať a implementovať technologické inovácie, či už vo forme nových produktov, služieb alebo procesov výroby. Týmto spôsobom si získajú strategickú konkurenčnú výhodu na určitý čas, kedy môžu očakávať „monopolný zisk“, čo Schumpeter definuje ako krátkodobý zisk z unikátnej pozície na trhu. Keď si ostatní obchodníci všimnú úspech inovátora, tak sa budú snažiť napodobniť jeho model, čo povedie k vzniku ďalších inovácií. Ďalší príviv nových myšlienok by mal eliminovať monopolné zisky, až kým by nebola dosiahnutá rovnováha v danom odvetví. V tejto fáze cyklus opäť začína odznova. Tento dynamický proces inovácií a konkurencie vytvára neustálu evolúciu a zmeny v podnikateľskom prostredí (Tidd, Bessant, Pavitt, 2007).

1.1.1 Klasifikácia inovácií

V rámci systematickej klasifikácie inovácií je možné ich identifikovať do niekoľkých kľúčových kategórií podľa rôznych kritérií. Na detailnejšie porozumenie rozličným aspektom inovačného procesu používame rozličné metódy. Prvou metódou je rozlíšenie podľa druhu inovácie, ktoré sa rozdeľuje na produktové, procesné, marketingové a organizačné inovácie. Produktové inovácie sa zameriavajú na vytváranie nových alebo vylepšených produktov

a služieb. Procesné inovácie identifikujú zmeny v spôsobe výroby alebo v poskytovaní služieb. Marketingové inovácie sa zameriavajú na inovácie v spôsoboch, ako sa produkty alebo služby predávajú, propagujú alebo distribuujú. Organizačné inovácie posudzujú inovácie v štruktúre, riadení a organizácií podniku (Oslo manuál, 2005).

Druhou metódou je rozlíšenie podľa rozsahu. Tam máme riadkovú a radikálnu inováciu. Riadková inovácia obsahuje drobné zmeny alebo vylepšenia už existujúcich produktov alebo procesov. Radikálne inovácie vynikajú znova úplne inými novými a revolučnými produktami, službami alebo procesmi. Nesú so sebou vysoký stupeň neistoty a rizika. Naopak však môžu prinášať významný návrat investovaných prostriedkov a taktiež zvýšiť úroveň konkurencieschopnosti v podnikovom prostredí (Kylliäinen, 2019).

Tretou metódou je rozlíšenie podľa pôvodu, kde rozlišujeme inovácie interné a externé. Interné inovácie sa vytvárajú vnútri organizácie a externé vznikajú prostredníctvom spolupráce s inými organizáciami, výskumnými inštitúciami alebo prostredníctvom akvizícií (SINGH, Shrawan Kumar, 2012).

Ďalšou metódou je rozdelenie inovácií podľa času trvania. V nej existujú dve hlavné kategórie inovácií, ktoré sa odlišujú v závislosti od časového aspektu. Prvá je kontinuálna, čiže dlhodobá inovácia, ktorá je charakterizovaná postupným a neustálym vylepšovaním existujúcich prvkov. Ide v nej o proces, kde organizácia pravidelne investuje do výskumu a vývoja s cieľom zefektívniť a zdokonaľiť svoje existujúce služby, procesy alebo produkty. Tento trvajúci prístup umožňuje organizácii udržiavať si konkurenčnú výhodu v dlhodobom horizonte a prispôbovať sa meniacim sa potrebám trhu a zákazníkom. Druhou kategóriou je diskontinuálna, čiže krátkodobá inovácia. Tieto inovácie sa vyznačujú náhlymi a dramatickými zmenami a rýchlou implementáciou, aby si organizácia udržala tempo so zmenami v konkurenčnom prostredí. V tomto prípade organizácia vyvíja významné a radikálne nové produkty, procesy alebo služby, ktoré môžu zásadne ovplyvniť jej pozíciu na trhu. Tieto zmeny môžu byť reakciou na nové technologické obavy, zmeny v reguláciách alebo iné podnetné udalosti (Tidd, Bessant, Pavitt, 2007).

Nasledujúca metóda rozdeľuje inovácie podľa účelu. Delíme ich na inovácie na udržateľnosť a inovácie na získanie konkurenčnej výhody. Inovácie na udržateľnosť súvisia s environmentálnou a spoločenskou zodpovednosťou organizácie. V kontexte udržateľnosti sa organizácia snaží minimalizovať svoj ekologický odtlačok a pozitívne ovplyvňovať

spoločenské prostredie v ktorom pôsobí. To môže zahŕňať vývoj ekologicky šetrných produktov, snahu o obnoviteľné zdroje energie, redukciu odpadu a celkové zlepšovanie environmentálnych postupov. Inovácie na získanie konkurenčnej výhody sú zamerané na dosiahnutie lepšej pozície na trhu v konkurenčnom prostredí. Organizácie, ktoré sa rozhodujú pre inovácie s cieľom získať konkurenčnú výhodu, sa sústreďujú na vytváranie produktov, procesov a služieb, ktoré ich odlišujú od konkurencie a zabezpečujú im silnú pozíciu na trhu. Tieto inovácie môžu zahŕňať rýchlejší vývoj produktov, agresívne marketingové stratégie, vytváranie jedinečných výhod pre zákazníkov alebo optimalizáciu procesov (Hermundsdottir, Aspelund, 2021).

1.2 Historický a súčasný vývoj vzdelávania

Podľa Crafta (1984) je pôvod slova "education" v angličtine zakorenený v dvoch odlišných latinských koreňoch. "*Educare*" znamená *vzdelávať alebo formovať, zatiaľ čo "educere" vyjadruje viesť von. Napriek tomu, že tieto dva významy sú relatívne odlišné, oboje sa odrážajú v slove "vzdelanie" (Craft, 1984).* Vzdelávanie predstavuje komplexný proces v rámci ktorého jednotlivci systematicky získavajú vedomosti, rozvíjajú zručnosti, formujú postoje a prijímajú hodnoty. Tento proces neobmedzuje svoje pôsobenie len na formálne vzdelávacie inštitúcie, ale rozprestiera sa aj do neformálnych sfér a poskytuje rôznorodé možnosti učenia. Študenti sa môžu vzdelávať prostredníctvom tradičných metód, ako sú školy a univerzity, kde absolvujú štúdium a získavajú špecializované vedomosti. Avšak, moderné trendy v oblasti vzdelávania umožňujú aj nové prístupy, ako napríklad online kurzy a dištančné vzdelávanie, ktoré poskytujú flexibilitu a prístup k vzdelaniu z rôznych miest a prostredí. Vzdelávanie však nie je len pasívnym prijímaním informácií, ale aj aktívnym procesom, ktorý zahŕňa aj praktické skúsenosti. Študenti majú príležitosť aplikovať svoje vedomosti v reálnych situáciách a tým posilňovať svoje schopnosti a znalosti. Okrem akademických aspektov vzdelávania sa kladie dôraz aj na rozvoj osobnostných a sociálnych kompetencií. To znamená, že vzdelávacie prostredie by malo podporovať nie len intelektuálny rast, ale aj formovanie etických postojov, sociálnej zrelosti a schopnosti efektívne komunikovať (Matulčíková, Matulčík, 2009).

Kategórie vzdelávania

Vzdelávanie rozdeľujeme do určitých kategórií, ktoré sú rôznorodé a závisia od kontextu, pričom široká škála možností odzrkadľuje rozmanitosť vzdelávacích potrieb a cieľov v spoločnosti. Podľa skupín vzdelávanie rozdeľujeme:

- 1) Podľa vekovej skupiny klasifikujeme vzdelávanie podľa potrieb a vývojových etáp jednotlivcov. Tieto kategórie zabezpečujú špecifický prístup a obsah vzdelávania, ktoré sú prispôsobené veku a vývinovým štádiám jednotlivcov. Tu zaraďujeme predškolské, základné, stredné a vyššie vzdelanie. Predškolské vzdelanie je orientované na deti vo veku od 3 do 6 rokov. Toto vzdelanie má podporiť celkový rozvoj dieťaťa, vrátane motorických zručností, sociálnych interakcií a základných kognitívnych schopností. Toto vzdelanie detí sa zameriava na hru, tvorivosť a zážitkové učenie. Základné vzdelanie sa poskytuje deťom v školskom veku často od 6 do 15 rokov. Poskytuje im získanie základných vedomostí z jazyka, matematiky, prírodných vied a spoločenských predmetov. Toto učenie prebieha tradične v triede s postupným prechodom od jedného učebného predmetu k druhému. Stredné vzdelanie sa zameriava na študentov vo veku od 15 do 18 rokov. Pripravuje študentov na vysokoškolské alebo profesionálne štúdium a poskytuje širší výber predmetov. Vyššie vzdelanie zahŕňa univerzitné a vysokoškolské odborné vzdelávanie pre mladých ľudí vo veku 18 a viac rokov. Poskytuje pokročilé vedomosti v určitom odbore, rozvíja kritické myslenie a výskumné schopnosti. Vzdelávanie prebieha formou prednášok, výskumných projektov a praktických skúseností v odbore štúdia (Průcha, 2014).
- 2) Podľa druhu inštitúcie môžeme vzdelanie rozdeliť na formálne a neformálne vzdelávanie. Formálne vzdelávanie je poskytované v rámci škôl a univerzít s jasne štruktúrovaným vzdelávacím programom. Zdôrazňuje systematický postup výučby a štúdia, kde sú vzdelávacie aktivity riadenejšie a organizovanejšie. Naopak neformálne vzdelávanie zahŕňa vzdelávacie aktivity mimo formálneho školského systému. Obsahuje rôzne formy učenia, ako sú kurzy, workshopy, školenia a ďalšie podujatia. Je flexibilnejšie a prispôsobuje sa individuálnym potrebám štúdia (Fudaly, Lenčo, 2008).

- 3) Podľa obsahu vzdelanie rozdeľujeme na humanitné vzdelávanie, prírodné vedy, technické a inžinierske vzdelávanie. Humanitné vzdelávanie sa zameriava na analýzu a štúdium jazykov, literatúry, histórie a kultúry s cieľom porozumieť ľudskej skúsenosti, rozvíjať kritické myslenie a povedomie o kultúrnych hodnotách. Prírodné vedy zahŕňajú štúdium matematiky, fyziky, chémie a biológie. Ich cieľom je pochopenie prírodných javov a procesov s dôrazom na analytické a vysvetľujúce schopnosti v oblasti matematiky a prírodných vied. Technické a inžinierske vzdelanie uvádza študentov do sveta technologických a inžinierskych konceptov, poskytuje know-how potrebné pre riešenie technických problémov. Zameriava sa na návrh, vývoj a implementáciu technologických riešení s dôrazom na praktické aplikácie a problémové riešenia.
- 4) Podľa cieľa je vzdelanie rozdelené na profesijné a akademické vzdelanie. Profesijné vzdelanie pripravuje študentov na konkrétnu profesiu alebo odvetvie. Cieľom je vybaviť študentov potrebnými zručnosťami, vedomosťami a praktickými skúsenosťami na úspešné uplatnenie v profesionálnom prostredí. Akademické vzdelanie je zamerané na teoretické a výskumné aspekty, často s cieľom dosiahnuť akademické tituly (Vetráková, 2006).
- 5) Podľa spôsobu poskytovania delíme výučbu na tradičné vzdelávanie v triede, online vzdelávanie a vzdelávanie na diaľku. Na tradičnom vzdelávaní v triede sa študenti zúčastňujú na vyučovacích hodinách a prednáškach v osobnom prostredí triedy alebo učebne, pričom učiteľ priamo interaguje so študentmi. Pri online vzdelávaní sa študenti vzdelávajú prostredníctvom internetu a online zdrojov. Interakcia medzi učiteľom a študentmi môže prebiehať virtuálne prostredníctvom platformy pre online vzdelávanie napríklad na online kurzy, virtuálne prednášky, webináre, e-learningové platformy. Vzdelávanie na diaľku prebieha mimo tradičného učebného prostredia, bez potreby fyzickej prítomnosti na určitom mieste. Materiály sa môžu distribuovať rôznymi prostriedkami, vrátane pošty, e-mailu alebo online platformy (Průcha, Walterová, Mareš, 2013).
- 6) Podľa špecializácie učenie delíme aj na technické, umelecké, zdravotnícke a jazykové vzdelanie. Technické vzdelávanie je zamerané na prípravu študentov v oblasti technológií, inžinierstva a príbuzných disciplín. Cieľom je poskytnúť

znalosti a zručnosti potrebné pre prácu v technologických odvetviach. Vzdelanie prebieha prostredníctvom inžinierskych kurzov, informatiky, elektrotechniky a mechaniky. Na umeleckom vzdelávaní sa študenti špecializujú na tvorivé a výtvarné oblasti, vrátane maliarstva, sochárstva, grafiky, dizajnu a iných foriem umeleckého prejavu. Zdravotnícke vzdelávanie sa špecializuje na prípravu študentov v oblasti zdravotnej starostlivosti, medicíny a súvisiacich odborov. Poskytujú vedomosti a schopnosti potrebné pre prácu v zdravotníckom sektore. Lekárske štúdium, ošetrovateľské kurzy, biochemické vedy. Jazykové vzdelanie sa venuje ovládaniu jazykov a kultúr s cieľom dosiahnuť komunikačnú kompetenciu. Študenti sa učia jeden alebo viac jazykov a môžu sa špecializovať na preklad, lingvistiku alebo výučbu jazykov (Huľová, Rochovská, Lipárová, 2021).

1.2.1 Historický vývoj vzdelávania

V histórii si vysoké školy udržiavali svoju medzinárodnú dimenziu zohľadňujúcu univerzálnosť poznania a prístupu k súvisiacemu výskumu, ako aj pohyblivosť študentov a akademikov. Altbach (2001) charakterizuje univerzitu ako inštitúciu, ktorá odjakživa nesie v sebe globálny charakter. Napriek tomu sa v priebehu stáročí medzinárodný charakter vysokoškolského vzdelávania dramaticky menil v jeho rozsahu, formách a prístupoch. Moderné formy internacionalizácie zahŕňajú pohyblivosť študentov a akademikov, spoluprácu v oblasti výskumu, prenos poznatkov, internacionalizáciu vzdelávacích programov a výstupov, poskytovanie programov mimo domovskej krajiny, až po virtuálnu mobilitu, digitálne vzdelávanie a spoločné online medzinárodné vyučovanie. Termín "internationalizácia vysokoškolského vzdelávania", ktorý sa používa v súčasnosti sa stal fenoménom približne pred tridsiatimi rokmi, pričom jeho korene siahajú do mnohých prejavov medzinárodnej orientácie univerzít v minulých storočiach (Altbach, 2001).

V priebehu histórie vzdelávania sa odohrávali zásadné zmeny, ktoré boli úzko prepojené s technologickým, sociálnym a kultúrnym vývojom. V období starovekých civilizácií bola dominantnou formou vzdelávania metóda ústnej tradície. Táto prax spočívala v prenose vedomostí ústnym spôsobom, pričom informácie boli ukladané v pamäti jednotlivcov a predávané ďalej formou rozprávania a diskusií. Stredoveká Európa priniesla vznik prvých

univerzít, ako sú Bologna a Paríž, kde bola výučba smerovaná najmä k teológii, filozofii a právu. Tento vývoj sprevádzal vznik katedrálnych škôl, kde sa začala systematická organizácia vzdelávania a študenti sa postupne spájali do komunít, ktoré vytvárali základy pre vzdelávacie inštitúcie. V období renesancie a humanizmu (15. a 16. storočie) došlo k výraznému posunu v chápaní vzdelávania. Zdôrazňoval sa význam humanitného vzdelávania nielen pre duchovné vodstvo, ale pre všetky vrstvy spoločnosti. Týmto spôsobom sa vzdelávanie stalo dostupnejším pre širšiu populáciu, umožňujúc prístup k vedomostiam a kultúrnemu obohateniu aj mimo šľachtických kruhov. Tieto trendy položili základy pre budúci vývoj vzdelávacích systémov a prispeli k formovaniu moderných konceptov vzdelávania a prístupu k vedomostiam (Srogoň, 1981). V období 17. a 18. storočia sa vzdelávanie podrobilo významnému vývoju, pričom vznikali štátne vzdelávacie systémy s jasným zameraním na edukáciu obyvateľstva. Táto éra sa vyznačovala zdôraznením potreby systematického vzdelávania a vytvárania verejných škôl, čo predstavovalo významný krok smerom k celkovému zlepšeniu prístupu k vzdelávaniu pre širokú verejnosť. S príchodom industriálnej revolúcie (19. storočie) sa v oblasti vzdelávania začal zaznamenávať dramatický posun. Rýchly rozvoj priemyslu vytvoril nové nároky na pracovnú silu, pričom sa vytvorila potreba kvalifikovaných pracovníkov schopných zvládať nové technológie a metódy výroby. V tejto súvislosti došlo k zásadným školským reformám, ktoré mali za úlohu prispôsobiť vzdelávací systém novým výzvam vznikajúcim v dôsledku industrializácie. Reformy vzdelávania sa sústredili na prípravu študentov na nové požiadavky trhu práce, posilňovanie technických zručností a vytváranie lepších podmienok pre kvalitné vzdelanie. Toto obdobie v histórii sa vyznačuje snahou prispôsobiť sa rýchlemu tempu zmien v spoločnosti a podporovať lepšiu pripravenosť jednotlivcov na novú ekonomickú realitu vznikajúcu v dôsledku priemyselnej revolúcie (Kovalská, 1771-1815). Počas 20. storočia prebehli intenzívne experimenty s rôznymi pedagogickými prístupmi. Napríklad metóda Montessori zdôrazňuje sebahodnotenie a individuálny pokrok žiakov. V srdci pedagogického systému podľa Marie Montessori stojí dieťa s jedinečnými vnútornými vlastnosťami, ohromujúcimi schopnosťami, potrebami, tendenciami a špecifikáciami fyzického, fyziologického a mentálneho vývoja (Zelinková, 1997). Metóda vzdelávania Waldorf (Rudolf Steiner) sa sústreďuje na rozvoj kreativity a umeleckých aspektov. Táto pedagogická filozofia poníma vzdelanie ako proces, ktorý by mal zohľadňovať nielen intelektuálny, ale aj emocionálny, sociálny a duchovný rozvoj jednotlivca.

Tieto experimenty reflektovali snahu prispôsobiť vzdelávací proces potrebám a štýlom jednotlivých študentov (Steiner, 1995). 20. storočie bolo taktiež bohaté na vznik nových teoretických prístupov k vzdelaniu. Kognitívna psychológia, behaviorizmus, konštruktivizmus a sociokultúrna teória boli medzi najvýraznejšími. Tieto teórie sa snažili vysvetliť, ako jednotlivci učia a ako by mal byť vzdelávací proces štruktúrovaný. S rozvojom dopravy a komunikácií sa vzdelávanie stalo globálnym fenoménom. Medzinárodná spolupráca medzi univerzitami, výskumnými inštitúciami a organizáciami prispela k výmene poznatkov a kultúrnych aspektov vzdelávania. Inovovali sa alternatívne formy hodnotenia a hodnotenia výsledkov, ktoré zohľadňovali individuálne schopnosti a skúsenosti študentov. Tieto formy hodnotenia sa stali súčasťou moderných vzdelávacích prístupov (Machalová, 2008).

1.2.2 Súčasný vývoj vzdelávania

V súčasnosti prebieha výrazná transformácia vzdelávacieho sektora v dôsledku moderných inovácií a neustáleho technologického pokroku. Online vzdelávanie vzniklo v reakcii na tento rozvoj, otvárajúc študentom prístup k informáciám z rôznych zdrojov na globálnej úrovni. Táto forma vzdelávania nielenže odstraňuje geografické obmedzenia, ale tiež nadväzuje na potreby dnešnej mobilnej spoločnosti, umožňujúc študentom učiť sa bez ohľadu na fyzickú vzdialenosť. V súčasnej dobe je v popredí vzdelávacích trendov aj personalizované vzdelávanie. Moderné inovácie sa usilujú prispôsobiť vzdelávanie individuálnym potrebám študentov prostredníctvom metód ako prispôsobujúce sa učenie a vytváranie personalizovaných vzdelávacích plánov. Tento prístup podporuje efektívnejšie učenie a umožňuje individualizovaný prístup k vzdelávaniu, pričom kladie dôraz na rozvíjanie konkrétnych schopností a záujmov každého jednotlivca. Rozvoj digitálnych technológií mal hlboký dopad na poskytovanie vzdelania. Využívanie interaktívnych tabúl, e-kníh, online kurzov a vývoj digitálnych učební prispieva k vytváraniu interaktívnych a dynamických učebných prostredí. Tieto moderné nástroje nielen že zabezpečujú efektívny prenos informácií, ale aj motivujú študentov k aktívnemu zapojeniu do učenia, vytvárajúc prostredie prispôsobené súčasným trendom v oblasti technológií a vzdelávania (Petty, 2013).

Vplyv pandémie

Pandémia Covid-19 viedla k zásadnej transformácii procesu výučby, ktorý prešiel z tradičnej prezenčnej formy do dištančného, online prostredia. Všetci účastníci vzdelávacieho procesu, vrátane pedagógov a študentov, sa museli vyrovnáť s touto novou situáciou a prispôbiť sa jej. Študenti sa ocitli v situácii, kde boli nútení kombinovať online vzdelávanie na diaľku s domácim vzdelávaním. Dištančná výučba, ktorá prevládala hlavne v rokoch 2020 a 2021, priniesla so sebou špecifiká a nový priebeh, ktorý predstavoval významný posun oproti tradičnej prezenčnej výučbe. Každý jednotlivец zapojený do vzdelávacieho procesu čelil novým výzvam a musel sa s nimi adekvátne vyrovnáť. Niektorí sa s novým režimom výučby vyrovnávali ľahko, zatiaľ čo iní zápasili s viacerými problémami spojenými s dištančnou formou výučby. Po uzavretí škôl sa mnoho rodín a študentov ocitlo v problémoch s domácim vzdelávaním prostredníctvom online médií. Online vzdelávanie prinieslo nové výzvy, neistoty a neovládateľné faktory, ktoré mohlo viesť k vzniku chýb a porúch v celom procese, nakoľko nie všetky študijné programy a predmety boli pôvodne koncipované pre online prostredie (European University Association, 2020).

S technickými výzvami sa stretlo veľké množstvo študentov, pretože mnohí nemali dostatočný prístup k stabilnému internetovému pripojeniu a potrebnej technológii. Vzhľadom na novú realitu boli niektoré školy nútené prispôbiť alebo zmeniť štruktúru svojich študijných programov, čo si vyžiadalo úpravy hodnotení a skúšok. Tieto úpravy boli nevyhnutné na zabezpečenie kvalitného vzdelávania v online prostredí. Finančné ťažkosti postihli mnohé vysoké školy po celom svete, keďže strany príjmov z ubytovania, stravovania a ďalších služieb na univerzitách viedli k potrebe riešiť finančné problémy. Mnohé školy sa museli snažiť nájsť spôsoby, ako kompenzovať tieto straty a udržať si svoje finančné zdravie (García, Weiss, 2020).

Strata sociálnych kontaktov a kultúrnych podujatí v dôsledku opatrení na obmedzenia šírenia Covidu mala výrazný dopad na študentský život na vysokých školách. Študenti na vysokých školách sú obvykle v období intenzívneho sociálneho vzťahu, kde je dôležitým aspektom ich skúseností aj interakcia s rovesníkmi, profesormi a účasť na rôznych kultúrnych podujatiach. Opatrenia, ako sú sociálne dištancovanie a obmedzenia hromadných zhromaždení, znamenali, že tradičné spôsoby spoločenského zapájania, vrátane podujatí na vysokých školách, koncertov, divadelných predstavení a športových udalostí, boli buď výrazne obmedzené alebo úplne zrušené. Táto strata príležitostí na stretnutie a interakciu s ostatnými mala hlboký vplyv

na študentov. Mentálny a emocionálny vplyv pandémie bol významný, pričom izolácia a neistota ohľadom budúcnosti mohli negatívne ovplyvniť spomínané duševné zdravie študentov, vrátane jednotlivcov, ktorí zažívali zmeny vo svojej rutine, učebnom prostredí a spoločenskom kontakte. Mnohí študenti sa ocitli v nových a stresujúcich situáciách, čo mohlo viesť k nárastu úzkosti, depresie a pocitov osamelosti (Džuka, Klučárová, Babinčák, 2021).

Vplyv pandémie na vysoké školy zasiahol nielen existujúcich študentov, ale aj potencionálnych uchádzačov, čo viedlo k potrebe pružných zmien v náborovej politike. Pandémia spôsobila zmeny v preferenciách a plánoch potencionálnych študentov, ktorí sa museli rýchlo prispôbiť novým okolnostiam. Virtuálne prezentácie, online informačné sedenia a virtuálne prehliadky kampusov sa stali dôležitými nástrojmi na komunikáciu s potencionálnymi študentmi, nahrádzajúc tradičné osobné návštevy, ktoré mohli byť obmedzené alebo nepraktické. Rozšírenie možností pre online vzdelávanie a hybridné programy bolo ďalším spôsobom ako prilákať študentov, ktorí preferujú flexibilitu a dostupnosť výučby na diaľku. Inovácie v metódach výučby, technologické investície do online platforiem a zlepšenia v oblasti komunikácie medzi učiteľmi a študentmi boli nevyhnutné pre udržanie vysokého štandardu vzdelávania. Celkovo vzaté, vplyv pandémie na vysoké školy bol komplexný, vyžadoval si rýchle a pružné reakcie a viedol k inováciám na viacerých úrovniach vzdelávacieho systému. Tieto zmeny môžu mať trvalý vplyv na spôsob, akým vysoké školy vzdelávajú a ako pripravujú študentov na budúcnosť (Kamenický, 2021).

1.2.3 Účinnosť online vzdelávania

Účinnosť online vzdelávania je komplexná a môže sa líšiť v závislosti od mnohých faktorov, vrátane konkrétnych podmienok, cieľov vzdelávania, typu obsahu a technológií použitých pri výučbe. Niektorí študenti majú pozitívne skúsenosti s online vzdelávaním, zatiaľ čo iní majú negatívne skúsenosti. Rýchle pokroky v technológii nám otvorili dvere k novým a inovačným prístupom vo vzdelávaní. V súvislosti s tým môžeme pozorovať zvýšenú účinnosť v učebných prostrediach vďaka implementácii rôznych technologických nástrojov. Spomínané virtuálne triedy nám umožňujú interagovať s obsahom v 3D priestore, čím poskytujú hmatateľné a vizuálne stimulujúce vzdelávacie skúsenosti. Online vzdelávacie platformy predstavujú revolúciu v prístupe k vzdelávaniu, umožňujúc prístup k bohatému vzdelávaciemu

obsahu z akéhokoľvek miesta a kedykoľvek. Tieto platformy nie len zjednodušujú distribúciu učebných materiálov, ale tiež otvárajú nové možnosti pre interakciu a spoluprácu medzi študentmi. Možnosť prístupu k učebnému obsahu z akéhokoľvek miesta a kedykoľvek zvyšuje flexibilitu pre študentov a tým aj účinnosť inovácie, ktorú predstavujú tieto inovácie. Toto je zvlášť užitočné pre tých, ktorí majú zaneprázdnený harmonogram alebo sa nachádzajú v rôznych geografických miestach. Prítomnosť diskusných fór taktiež umožňuje študentom komunikovať a diskutovať o učive so svojimi spolužiakmi a učiteľmi. Tým sa podporuje výmena názorov, otázky a spolupráca, čo prispieva k tvorbe virtuálnej komunity študentov (Kormaníková,2021). Napriek rastúcej popularite online vzdelávania, existujú určité obavy týkajúce sa študentského správania a úrovne zapájania sa, keď pracujú za počítačom. Študenti sú často vystavení rôznym distrakciám v domácom prostredí, vrátane televízie, videohier, sociálnych médií a iných potencionálnych rušivých faktorov. Tieto elementy ovplyvňujú ich schopnosť sústrediť sa na vzdelávacie úlohy. Taktiež absencia fyzického dozoru učiteľa alebo vzdelávacieho dozoru môže znamenať, že študenti majú viac slobody robiť aktivity, ktoré nesúvisia s ich štúdiom. Študenti sa niekedy cítia menej povinní aktívne sa zúčastňovať online diskusií alebo iných foriem interakcie, čo ovplyvňuje kvalitu ich vzdelávania (Tadesse, 2020).

1.2.4 Porovnanie prezenčného a dištančného vzdelávania

Prezenčné vzdelávanie prináša mnoho výhod, z ktorých jednou z najvýraznejších je možnosť osobného kontaktu medzi učiteľmi a študentmi, známeho aj ako face-to-face interakcia. Tento osobný dotyk vytvára prirodzené prostredie v ktorom sa môže rozvinúť vzájomná komunikácia. Táto priama interakcia umožňuje vytvárať dôveryhodné vzťahy a lepšie porozumieť potrebám každého jednotlivého študenta. V porovnaní s dištančným vzdelávaním, kde je komunikácia často obmedzená na virtuálnu formu, prezenčné vzdelávanie poskytuje reálny a hmatateľný spôsob komunikácie. V učebni môže učiteľ okamžite reagovať na otázky študentov, poskytovať okamžitú spätnú väzbu a uľahčovať diskusie. Tým sa vytvára dynamické učebné prostredie, ktoré podporuje interaktivitu a spoluprácu. Je však dôležité zdôrazniť, že v dištančnom vzdelávaní môže byť komunikácia náročnejšia, pretože sa odohráva prostredníctvom technologických nástrojov. Študenti a učitelia nemajú rovnaký prístup k neverbálnym signálom, ktoré sú prítomné v tradičných učebných situáciách. Táto vzdialenosť

môže viesť k menšej angažovanosti a nižšiemu pocitu sociálnej interakcie. Z hľadiska sociálneho kontaktu je v prezenčnom vzdelávaní nezastupiteľný osobný dotyk, ktorý umožňuje nielen rýchle riešenie otázok a nejasností, ale aj vytvára puto v rámci vzťahov medzi študentmi a učiteľmi. Socio-emocionálny rozmer prezenčného vzdelávania je neodmysliteľnou súčasťou celkového vzdelávacieho procesu a prispieva k celkovému rozvoju študentov (Kerestúrová, Kúbeková, 2022). V prezenčnom vzdelávaní je komunikácia medzi spolužiakmi veľmi prirodzená a okamžitá, vytvárajúca priaznivé prostredie pre vzájomnú interakciu. Študenti majú luxus osobného kontaktu, čo podporuje ich spontánne diskusie a uľahčuje formovanie hlbších priateľstiev. Skupinová práca je často podporovaná priamo v učebni, čo študentom umožňuje intenzívnu spoluprácu a zdieľanie myšlienok bezprostredne. V dištančnom vzdelávaní je komunikácia medzi spolužiakmi o niečo zložitejšia a prebieha prostredníctvom virtuálnych nástrojov. Táto forma komunikácie môže byť formalizovanejšia, vyžadujúca plánovanie a dohodnutie sa na časoch stretnutí online. Časové odlišenia medzi jednotlivými účastníkmi, technické problémy a obmedzený neverbálny kontakt ovplyvňujú plynulosť interakcie. Účastníci dištančného vzdelávania sa musia aktívne angažovať a nájsť spôsoby ako prekonať tieto výzvy a podporiť vzájomné vzťahy. Ovládanie umenia komunikácie a efektívneho využívania online nástrojov sú kľúčové pre úspešné dištančné vzdelávanie a udržanie sociálnych väzieb v digitálnom prostredí (Schima, Urbánková, 2014).

Rozdiel medzi tradičným vyučovaním (prezenčným) a neočakávaným diaľkovým vyučovaním (dištančným) prináša mnoho faktorov prostredia, ktoré majú výrazný vplyv na študentov a pedagógov. Jedným z týchto faktorov je osvetlenie, ktoré hrá významnú úlohu v atmosfére v učebniach. Prirodzené svetlo, ktoré dopadá cez okná, nielen že oživuje priestor, ale aj pozitívne ovplyvňuje náladu a koncentráciu študentov a učiteľov. V kontexte diaľkového vzdelávania sa však osvetlenie stáva zvlášť dôležitým prvkom. Žiarivé svetlo z obrazoviek notebookov a monitorov vytvára atmosféru pre virtuálne triedy. Táto situácia vytvára nový priestor pre vzdelávanie, kde sa učitelia a študenti musia prispôbiť novým podmienkam prostredia, kde sa vzdelávanie mediálne prenáša cez obrazovky a interakcie sú sprostredkované technologickými nástrojmi. Svetelné podmienky ovplyvňujú nielen vizuálnu stránku, ale aj psychologický komfort a vnímanie virtuálnej učebne. Je dôležité brať do úvahy, že kým prirodzené svetlo môže vytvárať priateľské a priaznivé prostredie, žiarivé osvetlenie z obrazoviek môže byť náročné na oči a ovplyvniť úroveň únavy pri dlhodobom používaní.

Porovnanie prostredia v učebniach a virtuálnych triedach by malo zahŕňať nielen osvetlenie, ale aj ďalšie faktory, ako je napríklad hluk, ktorý jasne ukazuje na potrebu adaptácie a sebadisciplíny zo strany študentov v dištančnom prostredí. V dištančnom vzdelávaní, kde študenti sami kontrolujú svoje študijné prostredie, je nevyhnutné vyvinúť schopnosť sústrediť sa a izolovať sa od možných rušivých faktorov v ich domácom prostredí. Zatiaľ čo prezenčné vzdelávanie čerpá z okamžitej interakcie v učebni, kde učitelia môžu okamžite odpovedať na otázky a podnety študentov, dištančné vzdelávanie kladie väčšiu dôveru do individuálnej zodpovednosti. Študenti sa musia naučiť spravovať svoj čas, udržiavať si disciplínu a vytvárať prostredie vhodné pre efektívne učenie. Prezenčné vzdelávanie je riadené štruktúrou učebne a okamžitou fyzickou prítomnosťou, čo môže vytvárať prostredie s menšou potrebou sebadisciplíny zo strany študentov. Naopak, dištančné vzdelávanie vyžaduje väčšiu samostatnosť a zodpovednosť, čo podčiarkuje potrebu adaptácie na nové podmienky učenia. Zlepšením sebadisciplíny v dištančnom prostredí študenti efektívnejšie využívajú všetky výhody tejto formy vzdelávania (Sivý, 2006).

Celková estetika v prezenčnom a dištančnom vzdelávaní je výrazne ovplyvnená osobnými preferenciami, kreativitou a schopnosťou prispôbiť sa špecifickému vzdelávaciemu prostrediu. Obe formy vzdelávania poskytujú jedinečné vizuálne a priestorové zážitky, ktoré formujú celkový dojem študentskej a učiteľskej skúsenosti. V prezenčnom vzdelávaní je estetika spojená s fyzickým prostredím učebne. Táto forma zdôrazňuje osobný kontakt, kde študenti a učitelia zdieľajú rovnaký priestor. Vizuálna interakcia v reálnom čase, prítomnosť učebných pomôcok, umelé osvetlenia a dizajn vytvárajú atmosféru, ktorá podporuje vzdelávacie procesy. Naopak, dištančné vzdelávanie sa spolieha na digitálne prostriedky a prispôbenie sa individuálnym potrebám študentov. Estetika v tomto kontexte je spojená s vizuálnou interakciou, kde sa študenti a učitelia stretávajú online. Každý študent si môže vytvoriť svoje vlastné študijné prostredie, ktoré odráža jeho osobné vkusy a potreby. Digitálna prezentácia informácií, vizuálne efekty a kreativity v online nástrojoch pridávajú do estetiky dištančného vzdelávania svoje jedinečné prvky. V oboch prípadoch sa dôležitou súčasťou estetiky stáva aj sociálny kontext. V prezenčnom vzdelávaní tvorí estetický zážitok aj sociálny interakčný aspekt v triede, zatiaľ čo v dištančnom vzdelávaní je to prepojenie v online priestore a tvorba vzťahov prostredníctvom digitálnych komunikačných prostriedkov. Celková estetika v obidvoch prípadoch hovorí o nutnosti prispôbiť sa rôznym študentským preferenciám, uznávať

kreatívne vyjadrenie a poskytovať flexibilitu vytvárania prostredia, ktoré podporuje vzdelávanie a osobný rozvoj (Morrison, Sepulveda-Escobar, 2021).

1.3 Inovatívne formy vzdelávania

Inovácie v oblasti vzdelávania sú nové a progresívne prístupy k výučbe a organizácii škôl, ktoré sa snažia zlepšiť kvalitu vzdelávania a prispôsobiť sa moderným potrebám. Tieto inovácie zahŕňajú nové pedagogické koncepty a praktické opatrenia, ktoré sa zameriavajú na obsah výučby, štruktúru vzdelávacieho procesu, ohodnotenia žiakov a vytváranie pozitívnej atmosféry v školách, priaznivej pre žiakov aj verejnosť. V rámci inovácii sa veľká pozornosť venuje aj implementácii nových technológií vo vzdelávaní, čo zahŕňa využitie nových moderných nástrojov a digitálnych prostriedkov na podporu interaktívnej výučby a efektívnej komunikácie. Dôležitým aspektom inovácií je ich aplikácia, nie iba v tradičných školách, ale aj v alternatívnych vzdelávacích prostrediach, kde sa experimentuje s rôznymi formami výučby a prístupmi k vzdelávaniu. Cieľom je neustále hľadať efektívnejšie spôsoby vzdelávania, ktoré lepšie zohľadňujú individualitu žiakov a ich špecifické potreby (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Dylak poznamenáva (2013), že klasická škola, nachádzajúca sa na pokraji, čelí existenčným hrozbám ako vzdelávacia inštitúcia. Je nevyhnutné, aby prežila, zmenila svoj tradičný prístup k vzdelávaniu, prispôsobila sa moderným výzvam a inovovala. Transformácia je kľúčová pre zachovanie relevancie škôl v dnešnej rýchlo meniacej sa spoločnosti. Škola musí aktívne hľadať inovatívne pedagogické prístupy, interagovať moderné technológie do výučby a posilniť dôraz na rozvoj kritického myslenia a praktických zručností. Je nevyhnutné, aby sa zvýšila flexibilita v obsahu učiva a spôsoboch výučby, aby sa efektívnejšie prispôsobila individuálnym potrebám žiakov. Zmeny v hodnotení žiakov a vytváranie inkluzívneho prostredia sú ďalšie kľúčové faktory pre prežitie škôl ako vzdelávacích inštitúcií. Skúmanie alternatívnych vzdelávacích foriem a prispôsobenie sa rýchlemu tempu spoločenských a technologických zmien, sú nevyhnutné pre zachovanie škôl ako miest vzdelávania pre budúce generácie (Dylak, 2013).

Miron Zelina (1993-1994) zdôrazňuje dôležitosť učiteľskej profesionality v súvislosti s témou inovačného vzdelávania. Spomína, že sme dlhodobo zanedbávali vzdelávanie učiteľov

z odborného a vedeckého hľadiska. Jednoznačne to nie je chyba samotných učiteľov, ale je to následok dlhodobej dominancie komunistckej pedagogiky, ktorá obsahovala ideologické prvky, ktoré v súčasnom modernom prístupe k vzdelávaniu už nie sú relevantné alebo uznané. V oblasti metód vzdelávania, výchovy, prístupov, filozofie školstva a postavenia učiteľov a žiakov nám chýbajú aktuálne informácie zo sveta a vedeckého výskumu. Spomína tiež, že v starom systéme školstva chýbala štruktúra motivácie, ktorá by systematicky podporovala vzdelávanie a zdokonaľovanie sa všetkých učiteľov. Uvádza a kritizuje podcenenú výchovu, ktorá je nielen u nás, ale aj v celom svete. Zatiaľ čo žiaci majú často vysoké vedomosti, ich správanie často nezodpovedá očakávaným normám. Popisuje, že v súčasnosti sme síce vzdelaní, ale výrazne sa u nás zvyšuje miera negatívneho správania. Táto realita vyžaduje zásadnú zmenu v prístupe k výchove. Súčasný svet sa stretáva s viacerými problémami, ako sú vojny, narkománia, rastúca kriminalita a rôzne globálne výzvy. Zdá sa, že na žiadnej pedagogickej fakulte, kde sa pripravujú budúci učitelia, neexistuje predmet zameraný na metódy výchovy. Učitelia majú obmedzené možnosti získať konkrétne znalosti o citovej a motivačnej výchove. Výpadok týchto výchovných prístupov sa prejavuje denne, v každom prostredí a v každom čase (Zelina, 2021). Medzi najviac využívané formy vzdelávania v 21. storočí patrí online vzdelávanie. Je to vzdelávací proces, kde sa študenti zúčastňujú vzdelávacieho obsahu na internete. Je v súčasnosti jedným z najvýraznejších trendov v oblasti vzdelávania. Jeho vplyv siaha od základných škôl až po vysoké školy, mení tradičné vzdelávacie paradigmy a otvára nové možnosti pre získanie poznatkov (Horváthová, 2020). John Selly Brown (2001) tvrdí, že online vzdelávanie predstavuje významný pohon inovácií v tvorbe nových vzdelávacích prostredí. Jeho význam spočíva v podnecovaní aktívnej účasti, prispôbovaní sa individuálnym potrebám a schopnosti získavania vedomostí bez obmedzení fyzickej vzdialenosti (Brown, 2001). Online vzdelávanie umožňuje študentom prispôbiť si svoj študijný harmonogram, taktiež im umožňuje prístup k širokému spektru predmetov a poskytuje využívanie moderných technologických nástrojov. Online vzdelávanie predstavuje odpoveď na narastajúce nároky na vzdelávanie v súčasnej znalostnej ekonomike, kde sa okolie rýchlo mení. V tomto prostredí je kľúčové nepretržité získavanie nových vedomostí a zručností. Koncept online vzdelávania je navrhnutý tak, aby pružne reagoval na tieto dynamické zmeny, umožňujúc jednotlivcom efektívne prispôbovať sa novým výzvam a trendom v rámci ich profesionálneho rastu. Týmto spôsobom online vzdelávanie funguje nielen ako nástroj pre dosiahnutie formálneho vzdelania,

ale aj ako prostriedok pre neustále osobné a profesionálne zdokonaľovanie v dnešnej rýchlo sa meniacej spoločnosti. Spolu s online vzdelávaním nastal v posledných piatich rokoch pokrok aj v technologických inováciách, ktoré ovplyvňujú toto online vzdelávanie na vysokých školách. Konkrétne hovoríme o rozvoji adaptívnych učebných systémov, virtuálnych tried a interaktívneho multimedialného obsahu. Tieto technologické novinky zmenili tradičný prístup k vzdelávaniu a neustále ovplyvňujú získavanie poznatkov u študentov (Kovalčíková, 2008). Adaptívne učebné systémy sú navrhnuté tak, aby sa prispôbili individuálnym potrebám študentov a poskytli personalizovaný prístup k učivu na základe ich špecifických schopností a pokroku. Virtuálne triedy vytvárajú online prostredie, kde študenti môžu komunikovať, spolupracovať a zúčastňovať sa na výučbe bez fyzickej prítomnosti v učebni. Virtuálna ponuka triedy ponúka ideálnu možnosť pre rôzne skupiny ľudí v dnešnom rýchlo sa meniacom svete. Predovšetkým je to výhodné pre ženy na materskej dovolenke, ktoré chcú flexibilne integrovať prácu do svojho každodenného života bez nutnosti fyzickej prítomnosti v kancelárii. Taktiež je to vhodné pre manažérov so zaplneným pracovným kalendárom, ktorí potrebujú flexibilné riešenia a schopnosť pracovať z rôznych miest. Študenti žijúci v zahraničí môžu taktiež ťažiť z virtuálnej formy, keďže im umožňuje prístup k vzdelávaciemu obsahu a spolupráci na projektoch bez ohľadu na geografickú vzdialenosť. Táto forma práce a vzdelávania tiež prispieva k rovnováhe medzi profesijným a osobným životom, umožňujúc ľuďom prispôbiť si svoj pracovný a vzdelávací čas individuálnym potrebám a záväzkom. Virtuálna podoba triedy tak reflektuje súčasné trendy vo vzdelávacom prostredí, kde je flexibilita a prispôbivosť stále viac považovaná za kľúčový prvok úspešného a vyváženého života (Fikar, 2012).

Interaktívny multimedialný obsah predstavuje dynamickú formu digitálneho materiálu, ktorý ponúka užívateľom možnosť aktívneho zapojenia sa do vzdelávacieho alebo informačného procesu. Oproti tradičným formám obsahu prináša výhody, ktoré zahŕňajú aktívne zapájanie, zážitkový charakter a personalizovaný prístup k informáciám. V reakcii na technologické inovácie sa vyvíjajú aj nové pedagogické stratégie. Tieto stratégie sú nevyhnutné pre úspešné zvládanie nových možností a výziev, ktoré so sebou prináša digitálna doba. Pedagógovia preto čelia potrebe adaptovať svoje prístupy a metódy výučby, aby efektívne využívali moderné technológie a napĺňali potreby dnešných študentov. Integrácia adaptívnych učebných systémov vyžaduje od pedagógov schopnosť sledovať individuálne potreby študentov a poskytovať podporu, keď je to potrebné, aby im zabezpečili personalizované vzdelávanie.

Interaktívne vizuálne triedy si vyžadujú schopnosť vytvárať angažujúce online učebné prostredie, ktoré umožňuje vzdialenú výučbu a interakciu medzi pedagógmi a študentmi. Pedagogické stratégie sa preto musia prispôbiť týmto novým výzvam a podporovať efektívne učenie v digitálnom prostredí. V rámci personalizovaného vyučovania sa učitelia sústreďujú na vytvorenie prostredia, kde sa žiaci môžu efektívne učiť. Základná myšlienka spočíva v tom, že každý žiak má prístup k prostriedkom a podmienkam, ktoré sú prispôbené jeho jedinečným schopnostiam. Žiaci majú možnosť učiť sa podľa vlastných preferencií, pričom stále využívajú podporu učiteľa. Postup na vyššiu úroveň, kde sa stretávajú s náročnejšími úlohami, je možný až po úspešnom zvládnutí nižšej úrovne. To znamená, že žiaci, ktorí potrebujú viac času alebo pomoc pri učení, majú k dispozícii adekvátne zdroje. Tento prístup pozitívne ovplyvňuje vyučovací proces, najmä tým, že sa minimalizuje počet žiakov, ktorí zažívajú neúspech. Personalizované vyučovanie taktiež uľahčuje učiteľom poskytovať ciele podpora žiakom pri riešení konkrétnych situácií. Dôležitou súčasťou tejto metódy je učiteľ ako mentor, ktorý pomáha žiakom efektívne pracovať s informačnými zdrojmi a kriticky ich hodnotiť v dnešnom preplnenom svete informácií (Troussas, Krouska, Sgouropoulou, 2020).

„Počítače môžu byť vo vyučovaní ako filmy a videá v deväťdesiatych rokoch. Všetci ich milovali: učitelia, lebo nemuseli učiť, študenti, lebo nemuseli myslieť, a rodičia, lebo ich deti navštevovali high-tech školu. Jediný problém bol v tom, že študenti sa nič nenaučili“ (T. Oppenheimer, 1997, s. 48). Autor v tomto citáte kritizuje pasívny prístup k využívaniu počítačov vo vzdelávaní. Porovnáva túto situáciu s prístupom k filmom a videám v deväťdesiatych rokoch, ktoré boli populárne, ale neprinášali efektívne vzdelávacie výsledky. Oppenheimer (1997) tvrdí, že počítače sa využívajú podobne pasívne – učitelia ich používajú namiesto aktívnej výučby, študenti nemusia skutočne premýšľať a rodičia majú dojem, že ich deti sú v “high-tech” škole, ale skutočne sa nič nenaučia. Tento citát zaznamenáva obavy ohľadom nesprávneho využívania technológií vo vzdelávaní. Poukazuje na nebezpečenstvo, ak sa počítače používajú len ako pasívny nástroj bez skutočného posilnenia vzdelávacieho procesu a stimulovania kritického myslenia. Autor zdôrazňuje, že prínosné vzdelávanie vyžaduje viac než len technológiu, a to aktívnu účasť a interakciu zo strany učiteľov a študentov (Oppenheimer, 1997).

Hybridné vzdelávanie, tiež označované ako kombinované učenie, spája tradičnú formu výučby s modernými technologickými nástrojmi. Tento vzdelávacie model kombinuje osobný

kontakt a online vzdelávanie, vytvárajúc tak pružné prostredie, v ktorom majú študenti prístup k informáciám a môžu pracovať na úlohách nielen v klasických triednych miestnostiach, ale aj prostredníctvom online materiálov a interaktívnych platforiem (Young, Allen, Warfield, 2016).

Mastery learning je vzdelávací prístup, ktorý kladie dôraz na hĺbkové a komplexné osvojovanie učiva pred postupom na ďalšie témy. Tento koncept, známy aj ako dokonalé osvojovanie učiva, bol výrazne podporovaný a rozpracovaný Benjaminom S. Bloomom, ktorý je považovaný za jedného z hlavných teoretikov v oblasti vzdelávania. V rámci Mastery learning je učivo rozdelené do menších jednotiek, zvaných moduly, s cieľom umožniť študentom postupovať vo vlastnom tempe. Bloom (1973) zdôrazňuje túto myšlienku v kontexte individuálneho tempa, keď hovorí: *“Mastery learning prináša revolúciu do vzdelania tým, že umožňuje každému študentovi mať kontrolu nad tým, ako rýchlo postupuje cez učebný materiál.”* Podstatou tejto metódy je požiadavka, aby študent dosiahol vysokú úroveň zvládnutia, bežne stanovenú na 80-90 %, predtým, ako postúpi k ďalšiemu obsahu. Bloomova myšlienka o individuálnom tempe a zároveň o dôkladnom zvládnutí vedomostí sa odráža v jeho slovách: *“Dôležité nie je len prejsť cez učebné látky, ale naozaj si ich osvojiť na hlbšej úrovni.”* Každý modul, ktorý zahŕňa tematický celok alebo kapitolu učebnice, je náležite prispôbený tak, aby mohol byť zvládnutý približne za 10 vyučovacích hodín. Po ukončení modulu absolvujú študenti didaktické testy, ktoré sú okamžite opravené a týmto spôsobom slúžia ako formatívna spätná väzba. Bloom svoj pohľad na testovanie v kontexte Mastery learning vyjadruje slovami: *“Testy neslúžia na klasifikáciu, ale na poskytnutie informácií o tom, kde študent potrebuje ešte pracovať.”* Tento systém dokonalého osvojovania učiva je navrhnutý tak, aby poskytoval študentom nie len kontrolu nad ich vzdelávacím procesom, ale tiež stimuloval záujem o hlboké porozumenie a zvládnutie študovaného materiálu (Bloom, 1973).

Na vysokých školách sa uplatňuje pedagogický prístup nazývaný tvorivo-humanistické vyučovanie, ktorý spája tvorivosť s humanistickými hodnotami v procese vzdelávania. Táto metóda je zameraná na celkový rozvoj jednotlivca, pričom akademické poznatky nie sú jediným dôležitým faktorom. Študenti pri tomto vzdelávaní nie sú len pasívnymi príjemcami informácií, ale sú podporovaní v aktívnom zapájaní do tvorivých procesov. Ich schopnosť tvoriť, inovovať a prejavovať kreativitu v rámci vzdelávacieho prostredia je hodnotená ako zásadný prínos k ich vzdelávaciemu procesu. Celý tento vyučovací prístup je postavený na humanistických hodnotách, čo znamená dôraz na empatiu, vzájomné porozumenie a rešpekt voči jednotlivcom.

Učitelia sa snažia prispôbiť výučbu potrebám každého jednotlivca. Tento personalizovaný prístup zahŕňa pochopenie unikátnych schopností, záujmov a štýlov učenia študentov, čím sa vytvára prostredie prispôsobené individuálnym potrebám. Vzdelávaní študenti nie sú len pasívnymi príjemcami informácií, ale sú podporovaní v rozvíjaní kritického myslenia a etických hodnôt. Diskusie, etické dilemy a reflexia slúžia na formovanie morálnych a etických aspektov ich osobnosti. V rámci vyučovania sa kladie veľký dôraz na aplikáciu teoretických poznatkov v praktických situáciách. Študenti majú príležitosť prakticky využívať a rozvíjať svoje schopnosti v reálnom prostredí, čo prispieva k hlbšiemu porozumeniu a obohateniu ich vzdelania (Blaško, 2010).

2 CIEĽ PRÁCE

Hlavným cieľom tejto záverečnej práce je systematicky preskúmať inovatívne formy vzdelávania na vysokých školách za posledných desať rokov a zistiť ako inovácie vplývali na študentov vysokých škôl. Následne budeme analyzovať účinnosť týchto vzdelávacích prístupov s cieľom poskytnúť vysokým školám informácie o najefektívnejších formách inovácií.

Naším zámerom je podporiť vysoké školy pri lepšej adaptácii týchto inovatívnych prvkov do ich vzdelávacieho procesu a prispieť tak k zvyšovaniu kvality výučby a dosahovaniu optimálnych výsledkov.

Bakalárska práca si taktiež kladie za cieľ dôkladne preskúmať a analyzovať reakcie študentov na inovácie v oblasti vzdelávania, s osobitným zreteľom na situáciu, ktorú spôsobil nástup online vyučovania v dôsledku pandémie. Naše čiastkové ciele sú nasledujúce:

- Popísať historický vývoj vzdelávania až po súčasnosť, zameriavajúc sa na ich teoretický pohľad. Zistiť, aké sú posledné inovácie vo vzdelávaní, ktoré reflektujeme aj v kontexte ich účinnosti. Porovnať tradičné formy vyučovania s novými modelmi dištančného vzdelávania.
- Vyhodnotenie reakcií študentov na inovácie pomocou výskumných otázok. Identifikovanie a analyzovanie postojov a názorov študentov k inováciám vo vzdelávaní, najmä pokiaľ ide o prechod na online výučbu. Zhodnotenie, ako rôzne skupiny študentov reagujú na nové vzdelávacie metódy a aké faktory ovplyvňujú ich pohodu v novom prostredí.
- Vplyv inovatívnych vzdelávacích metód na výsledky študentov. Skúmanie ako sa výsledky študentov menia po nástupe na dištančné vzdelávanie.
- Porovnanie inovatívnych foriem vzdelávania s tradičnými metódami. Zhodnotenie výhod a nevýhod inovatívnych foriem vzdelávania v porovnaní so štandardnými tradičnými metódami vzhľadom na kvalitu vzdelávania a študentské výsledky, ako napríklad online výučba, a porovnanie ich s výsledkami dosiahnutými tradičnými metódami.

Výskumné otázky

- Aké sú hlavné výhody a nevýhody inovatívnych foriem vzdelávania z pohľadu študentov na vysokých školách?

- Ako sa líši vnímanie efektivity tradičného prezenčného vzdelávania a dištančného vzdelávania zo strany študentov?
- Aké sú hlavné výzvy pri implementácii inovatívnych foriem vzdelávania vo vysokoškolskom prostredí?

3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

V rámci tejto záverečnej práce sme sa venovali podrobnému štúdiu inovácií v oblasti vzdelávania na vysokých školách, pričom sme sa špeciálne zameriavali na ich efektivitu a praktickú využiteľnosť. Náš cieľ bol preskúmať a zhodnotiť súčasný stav inovačného vzdelávania na vysokých školách a zistiť aká je účinnosť týchto nových foriem vzdelávania a preto sme zvolili metódu dopytovania pomocou elektronického dotazníka. Tento dotazník nám umožnil priamo získať dôležité informácie od vysokoškolských účastníkov vzdelávacieho procesu, čím sme získali komplexný pohľad na ich skúsenosti a hodnotenie týchto inovácií.

3.1 Pracovné postupy

Túto bakalársku prácu sme začali písaním teoretickej časti, kde sme získavali informácie zo sekundárnych údajov, ktoré sme zhromažďovali z kníh, časopisov, periodík a internetových zdrojov. Na praktickú časť práce sme využili primárny výskum formou anonymného dotazníka na získanie dát priamo od účastníkov vzdelávacieho procesu. Tento postup nám umožnil zozbierať prvotné informácie o skúmanej problematike a hodnotiť efektivitu vzdelávacích inovácií na vysokých školách. Ďalej sme postupovali k analýze získaných údajov od respondentov, ktorá nám umožnila objektívne zhodnotiť význam a účinnosť inovácií na základe reálnych údajov a spätnej väzby účastníkov. V súlade s teóriou inovácií vzdelávania, ktorá zdôrazňuje dôležitosť adaptácie vzdelávacieho prostredia k súčasným potrebám a technologickým trendom, nám naša analýza primárneho prieskumu poskytla poznatky o postojoch a preferenciách študentov voči inovatívnym formám vzdelávania na vysokých školách. Pri vytváraní syntézy a zjednotení našej teoretickej a praktickej časti sme zistili, že väčšina respondentov prejavila vysokú mieru otvorenosti voči novým formám vzdelávania a prejavila záujem o častejšie využívanie inovatívnych metód, ako sú napríklad hybridné a personalizované vzdelávanie, ktoré sme teoreticky popísali v podkapitole 1.3 “Inovatívne formy vzdelávania“. V rámci analýzy sme tiež identifikovali, že študenti vyjadrovali preferenciu k formám vzdelávania, ktoré kombinujú tradičné metódy s modernými prístupmi, ako hybridné vzdelávanie. Taktiež nám študenti odporučili posilniť personalizované vyučovanie. Na záver sme sformovali odporúčania pre prax, ktoré nadväzujú na analýzu získaných údajov a to

s cieľom poskytnúť usmernenie a návrhy na ďalšie zdokonaľovanie a adaptáciu inovatívnych foriem vzdelávania na vysokých školách.

4 VÝSLEDKY PRÁCE

V tejto kapitole rozoberáme výsledky nášho anonymného dotazníka, ktorý bol v úvode zameraný na pohľad respondentov na inovácie vo vzdelávacom prostredí vysokých škôl. V rámci dotazníka sme postupne analyzovali, čo pre respondentov znamenajú inovácie, ako ich vnímajú v kontexte svojho vzdelávania, či sa s nimi stretli vo svojej študentskej praxi a podobne. Dotazník bol následne rozdelený na dve časti. V prvej časti sme sa bližšie zameriavali na študentov, ktorí mali skúsenosť s dištančnou formou vzdelávania. Druhá časť bola určená pre respondentov, ktorí sa s dištančnou formou vzdelávania nestretli.

4.1 Charakteristika vzorky

Vzorka respondentov, ktorých sme oslovili v rámci nášho primárneho výskumu, sa skladala z celkového počtu 118 účastníkov. Týchto respondentov sme oslovili prostredníctvom internetovej platformy Instagram, kde sme zverejnili dotazník a požiadali sme o vyplnenie tohto nášho výskumného projektu. Cieľom tejto vzorky bolo získať dáta súvisiace s hodnotením inovácií vo vzdelávacom prostredí na vysokých školách. Z našich 118 respondentov bolo 49 mužov, čo predstavuje 41,5 % celkovej vzorky a 69 žien, čo predstavuje 58,5 % celkovej vzorky. Táto vyvážená zastúpenosť pohlaví nám poskytla široký a rôznorodý pohľad na problematiku, ktorú sme skúmali.

Tabuľka č. 1: Pohlavie respondentov

Aké ste pohlavie?	Počet respondentov	Počet respondentov v percentách
Muž	49	41,50 %
Žena	69	58,50 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Okrem pohlavia sme tiež analyzovali ďalšie demografické charakteristiky respondentov, ako je napríklad veková štruktúra. Dotazník nám vyplnili respondenti vo veku od 18 do 50 rokov. Najčastejšie sa nám vyskytli respondenti vo veku od 20 do 24 rokov, ktorí tvoria 87,29 % zo vzorky respondentov. Najpočetnejšou skupinou sú jednotlivci vo veku 23 rokov, ktorí tvoria 28,81 % celej vzorky. Ďalšími najpočetnejšími skupinami sú respondenti vo veku 22 rokov, čo je 20,34 %, a respondenti vo veku 24, čo je 16,56 %.

Z hľadiska krajového pôvodu najväčší podiel respondentov pochádza zo Žilinského kraja, kde sme zaznamenali 51 respondentov, čo tvorí až 43,22 % respondentov v našej vzorke. Druhý najvyšší podiel tvoria respondenti z Bratislavského kraja, ktorých je 33, čo je 27,93 %. Ďalej v poradí nasledujú Nitriansky kraj s 12 respondentmi (10,17 %), Trnavský kraj s 10 respondentmi (8,47 %), Trenčiansky kraj s 5 respondentmi (4,24 %), Banskobystrický kraj s 3 respondentmi (2,54 %), Košický kraj s 3 respondentmi (2,54 %) a Prešovský kraj s 1 respondentom (0,85 %).

V rámci našej bakalárskej práce sme zahrnuli tri možnosti výberu, ktoré nám umožnili zhromaždiť dáta o skúsenostiach respondentov v súvislosti s našou študovanou problematikou. K možnosti “Som študent vysokej školy“ sa nám prihlásilo 104 respondentov. Táto možnosť nám poskytla informáciu, že až 88,14 % z našich respondentov sa aktuálne pohybuje vo vzdelávacom prostredí priamo na vysokých školách. Druhou možnosťou výberu bolo tvrdenie “Bol som študent za posledných 9 rokov“, na ktorú sa prihlásilo 13 respondentov, čo tvorí 11,02 % celej vzorky. Táto skupina respondentov nám poskytla pohľad na skúsenosti s inováciami vo vzdelávacom prostredí zo strany bývalých študentov. Tretia možnosť výberu bola “Iné“, na ktorú sa prihlásil iba jeden respondent.

Tabuľka č. 2: Aktuálni & bývalí študenti

Aký je tvoj aktuálny status?	Počet respondentov	Počet respondentov v percentách
Som študent vysokej školy	104	88,14 %
Bol som študent za posledných 9 rokov	13	11,02 %
Iné	1	0,85 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka : Na akej vysokej škole ste študovali/študujete?

Od našich respondentov sme sa snažili získať informácie o univerzitách na ktorých študujú alebo študovali pomocou otvorenej otázky. Najväčší podiel dopytovaných zaznamenalo štúdium na Ekonomickej Univerzite v Bratislave, čo naznačuje významnú prítomnosť tejto inštitúcie v súvislosti s našou študijnou vzorkou. Okrem toho sme zistili, že veľké množstvo respondentov taktiež študuje/študovalo na Univerzite Komenského, čo je ďalšia významná inštitúcia v kontexte našej štúdie. Ďalšie vysoké školy, na ktorých naši respondenti študujú/študovali, zahŕňajú Fakulta telesnej výchovy a športu UK, Vysoká škola múzických

umení, Akadémia Policajného zboru a Katolícka univerzita v Ružomberku. Informácie získané touto otázkou nám poskytujú dôležitý kontext pre pochopenie pozadí a skúsenosti našich respondentov, čo nám umožní lepšie identifikovať potreby a preferencie jednotlivých vysokých škôl. Týmto spôsobom budeme schopní účinnejšie formulovať odporúčania a implementovať inovatívne pedagogické prístupy, ktoré budú zohľadňovať špecifické kontexty a očakávania jednotlivých akademických prostredí.

4.2 Výsledky prieskumu

V tejto podkapitole sa podrobne zaoberáme popisom a analýzou výsledkov nášho primárneho výskumu, ktorý sme robili s pomocou anonymného dotazníka. Tento dotazník bol uskutočnený s cieľom systematicky preskúmať inovatívne formy vzdelávania, ktoré sa uplatňujú na vysokých školách počas posledných desiatich rokov a skúmať, aký vplyv majú tieto inovácie na študentov. Analyzujeme účinnosť týchto vzdelávacích prístupov s cieľom poskytnúť vysokým školám informácie o najefektívnejších formách inovácií a podporiť ich pri lepšej adaptácii týchto inovatívnych prvkov do ich vzdelávacieho procesu.

Otázka č. 1: Čo pre Vás znamená pojem inovácia?

V tejto úvodnej otvorenej otázke sme sa snažili zistiť, ako respondenti chápu a definujú pojem inovácia z ich osobného hľadiska. Najčastejšie uvádzané odpovede boli modernizácia, vylepšenie a vynovovanie. Taktiež sa tam nachádzali slovné spojenia, ktoré opisovali inovácie ako zavádzanie niečoho nového alebo reformovanie už existujúcich postupov. Tieto odpovede nám ukazujú, že pre respondentov má inovácia silné spojenie s progresom a zlepšením v rôznych oblastiach.

Otázka č. 2: Ako často sa stretávate s inovatívnymi formami vzdelávania vo Vašom študijnom programe? (1-veľmi často, 5-nikdy)

Z analýzy odpovedí na otázku ohľadne frekvencie stretávania sa s inovatívnymi formami vzdelávania vo vzťahu k študijnému programu sme zistili, že najčastejšou odpoveďou bolo ohodnotenie 2, ktoré uviedlo 54 respondentov, ktorí tvoria 45,77 % vzorky. Tento výsledok naznačuje, že väčšina respondentov sa s inovatívnymi formami vzdelávania stretáva často. Ďalšia najčastejšie zakliknutá možnosť bola 3, ktorú zvolilo 31 respondentov, čo znamená, že

26,27 % našej vzorky sa s inovatívnymi formami vzdelávania stretáva mierne. Možnosť 4 bola zakliknutá 30krát, čo tvorí 25,42 % respondentov, ktorí sa s inovatívnymi formami vzdelávania stretávajú iba zriedka. Najmenšiu časť vzorky tvorí skupina respondentov, ktorí zvolili možnosť 1. Zvolili ju iba 3 respondenti, čo znamená že iba 2,54 % našej vzorky sa stretáva s inovatívnymi formami vzdelávania veľmi často.

Tabuľka č. 3: Frekvencia inovatívneho vzdelávania

Ako často sa stretávate s inovatívnymi formami vzdelávania vo vašom študijnom programe? (1-veľmi často, 5-nikdy)	Počet respondentov	Počet respondentov v percentách
1	3	2,54 %
2	54	45,77 %
3	31	26,27 %
4	30	25,42 %
5	0	0 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 3: Ktoré z týchto inovatívnych foriem vzdelávania ste za posledné roky zažili na Vašej vysokej škole? (možnosť zakliknutia viacerých odpovedí)

V tejto otázke sme sa zameriavali na skúsenosti respondentov s inovatívnymi formami vzdelávania na ich vysokej škole. Respondenti mali možnosť zakliknúť viacero odpovedí. Z nasledujúcich možností sa najčastejšie vyskytovalo online vzdelávanie, ktoré zakliklo až 85,59 % respondentov. Následná inovatívna forma vzdelávania s ktorou respondenti mali možnosť sa stretnúť bola virtuálna trieda, ktorú uviedlo 61,86 % respondentov. S hybridným vzdelávaním sa stretlo 48,31% respondentov. Tvorivo-humanistické vzdelávanie zažilo 30,51 % našej vzorky a personalizované vyučovanie bolo zakliknuté iba 12krát, čo tvorí 10,17 % respondentov. Najmenšiu skúsenosť mali respondenti s mastery learningom, ktorý zakliklo iba 4,24 % respondentov. Tieto výsledky nám naznačujú, že najrozšírenejšie formy inovatívneho vzdelávania na vysokej škole zahŕňajú online vzdelávanie, virtuálne triedy a hybridné vzdelávanie.

Tabuľka č. 4: Najčastejšie inovácie na vysokých školách

Možnosti	Počet odpovedí	Percentuálny podiel respondentov
Online vzdelávanie	101	85,59 %
Mastery learning	5	4,24 %
Tvorivo-humanistické vyučovanie	36	30,51 %
Hybridné vzdelávanie	57	48,31 %
Virtuálne triedy	73	61,86 %
Personalizované vyučovanie	12	10,17 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 4: S ktorou z týchto inovatívnych foriem vzdelávania ste sa ešte nestretli? (možnosť zakliknutia viacerých odpovedí)

Touto otázkou sme skúmali, s ktorými vzdelávacími inováciami sa naši respondenti ešte nestretli. 74,58 % respondentov zakliklo, že sa ešte nestretli s mastery learningom. S personalizovaným vzdelávaním sa do kontaktu nedostalo až 66,10 % skúmanej vzorky. Hybridné vzdelávanie nezažilo ešte 38,14 % vzorky a tvorivo-humanistické vzdelávanie 37,29 % vzorky. Z dopytovaných respondentov nestretlo virtuálne triedy 15,25 % a 6,78 % si neprešlo ani online vzdelávaním. Z celej našej vzorky boli iba 3 respondenti zažili už všetky spomínané inovatívne formy vzdelávania.

Tabuľka č. 5: Neznáme inovácie vzdelávania

Možnosti	Počet odpovedí	Percentuálny podiel respondentov
Online vzdelávanie	8	6,78 %
Mastery learning	88	74,58 %
Tvorivo-humanistické vyučovanie	44	37,29 %
Hybridné vzdelávanie	45	38,14 %
Virtuálne triedy	18	15,25 %
Personalizované vyučovanie	78	66,10 %
So všetkými som sa stretol/stretla	3	2,54 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 5: S akými výhodami ste sa stretli pri používaní inovatívnych foriem vzdelávania vo Vašom štúdiu? (možnosť zakliknutia viacerých odpovedí)

Respondenti mali možnosť vybrať, čo im najviac na inovatívnych formách vzdelávania vyhovovalo a čo ich viac motivovalo. Mohli si vybrať aj viacero odpovedí a po prepočítaní sme

zistili, že najväčšou výhodou, ktorú študenti zažívajú implementovaním inovatívnych foriem vzdelávania, je lepšie pochopenie študijného materiálu, ktoré zvolilo až 47,46 % respondentov. Taktiež má pre nich veľmi veľkú výhodu aj možnosť flexibilne si prispôbiť čas, čo zakliklo 45,76 % vzorky. Ako jednu z ďalších výhod zvolilo aj 38,98 % respondentov zvýšenú motiváciu k učeniu. 35,59 % respondentov si zvolilo ako výhodu rozvoj ich praktických zručností.

Tabuľka č. 6: Výhody inovácií vo vzdelávaní

Možnosti	Počet odpovedí	Percentuálny podiel respondentov
Zvýšená motivácia k učeniu	46	38,98 %
Lepšie pochopenie študijného materiálu	56	47,46 %
Rozvoj praktických zručností	42	35,59 %
Flexibilný čas	54	45,76 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 6: S akými obmedzeniami alebo nevýhodami ste sa stretli pri využívaní inovatívnych foriem vzdelávania vo vašom štúdiu? (možnosť zakliknutia viacerých odpovedí)

Pri zavádzaní niečoho nového často dochádza k nejakým nepoznaným alebo ešte nedostatočne upraveným obmedzeniam a tak sme touto otázkou chceli zistiť, čo robilo pri využívaní inovatívnych foriem problémom. Znova mali možnosť zvoliť viacej možností, ktoré by chceli vytknúť a po spriemerovaní sme zistili, že až 83,05 % respondentov sa stretlo pri využívaní týchto nových foriem s technickými problémami a 60,17 % vzorky malo rôzne internetové problémy. S nedostatočnou interakciou so strany školy a učiteľa sa stretlo v priemere 26,70 % vzorky a zložitejšie hodnotenie zažilo 24,58 % dopytovaných. Najmenejkrát respondenti zaklikli možnosť s emocionálnym zaťažením čo bolo 17,80 %.

Tabuľka č. 7: Nevýhody inovácií vo vzdelávaní

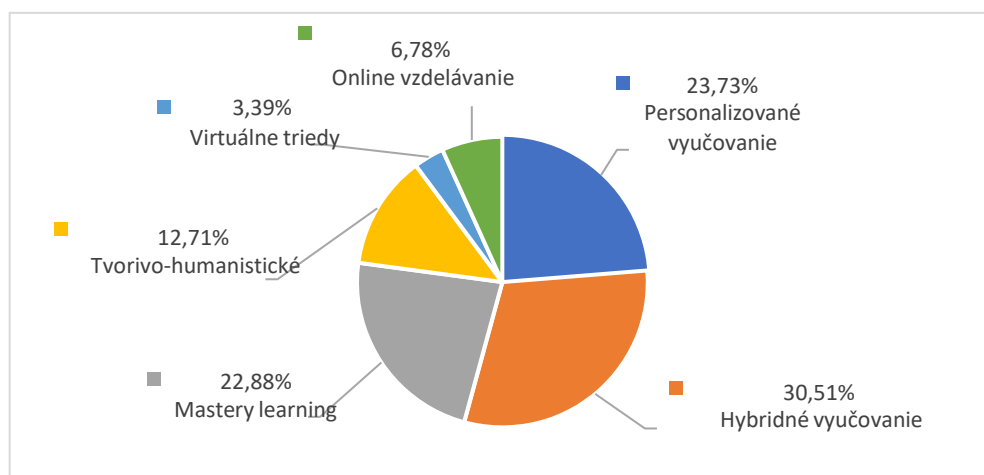
Možnosti	Počet odpovedí	Percentuálny podiel respondentov
Technické problémy	98	83,05 %
Nedostatočná interakcia zo strany školy	30	25,42 %
Zložitejšie hodnotenie	29	24,58 %
Nedostatok interakcie s učiteľmi	33	27,97 %
Internetové problémy	71	60,17 %
Emocionálne zaťaženie	21	17,80 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 7: Ktoré z uvedených inovácií by ste preferovali adaptovať na Vašu vysokú školu?

V našej štúdií sme sa pýtali respondentov, ktoré z uvedených inovácií by preferovali adaptovať na ich vysokú školu. Z výsledkov vyplýva, že najviac respondentov vyjadrilo preferenciu o hybridné vyučovanie (30,51 %). Do druhej skupiny inovácií, ktoré by študenti odporučili adaptovať na ich školu zaradili personalizované vyučovanie (23,73 %) a do tretej skupiny zaradili mastery learning (22,88 %). Najmenší záujem o adaptáciu privlastnili respondenti online vzdelávaniu (6,78 %) a virtuálnym triedam (3,39 %).

Graf č. 1: Preferované inovácie vo vzdelávaní

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 8: Ktoré inovácie by ste odporučili posilniť pre lepšiu adaptáciu vo vzdelávacom procese na vysokých školách?

V rámci nášho výskumu sa taktiež snažíme od respondentov zistiť, ktoré inovácie by odporučili posilniť pre lepšiu adaptáciu vo vzdelávacom procese. Z výsledkov, ktoré nám poskytnú v tejto otvorenej otázke vyplýva, že by nám najviac odporučili posilniť hlavne hybridné vzdelávanie, mastery learning a personalizované vzdelávanie. Tieto formy vzdelávania boli označené respondentmi za kľúčové pre efektívnejšiu a pružnejšiu výučbu. Dopytujúci taktiež označili za kľúčové zmodernizovať informačný systém a poskytnúť študentom viac praktických skúseností.

Otázka č. 9: Ako by ste ohodnotili určité inovatívne formy vzdelávania na vysokých školách?

V tejto otázke sme sa zameriavali na získanie názoru respondentov týkajúceho sa konkrétnych inovatívnych foriem vzdelávania na vysokých školách. Snažili sme sa zistiť ako by títo respondenti ohodnotili formy vzdelávania, pričom sme využili škálu hodnotenia od "veľmi pozitívne, pozitívne, neutrálne, negatívne " až po "veľmi negatívne ". Najlepšie ohodnotenú inovatívnu formu vzdelávania sa týkali mastery learningu, ktorý získal pri možnosti výberu "veľmi pozitívne" 38,98 % hlasov so vzorky. Hybridné vzdelanie, označilo za veľmi pozitívne 37,29% respondentov a personalizované vyučovanie označilo 36,44 % dopytovaných. O trochu nižšie percentá získalo na škále "veľmi pozitívne " od respondentov tvorivo-humanistické vyučovanie (27,12 %), virtuálne triedy (6,78 %) a online vyučovanie (17,80 %). V možnosti "pozitívne" malo najviac reakcií tvorivo-humanistické vzdelávanie, ktoré zakliklo až 55,08 % respondentov. Hneď za ním malo najlepšie reakcie hybridné vyučovanie (47,46 %) a nasledovné virtuálne triedy a online vzdelávanie dosiahli také isté percento ohodnotenia (44,92 %). 42 z našich respondentov ohodnotilo personalizované vyučovanie ako "pozitívne" (35,59 %) a mastery learning dosiahlo v tejto možnosti najnižšie ohodnotenie a tvorí ho 28,81 % hlasov našich respondentov. Za najviac neutrálnu inovatívnu formu vzdelávania naša vzorka označila virtuálne triedy, ktorá obsiahla 49 odpovedí respondentov, čo je 41,53 % vzorky. V možnosti "negatívne" sme najviac odpovedí našli u online vzdelávania. Túto možnosť zvolilo 11 našich respondentov, čo tvorí 9,32 % dopytovaných. Taktiež online vzdelávanie malo aj najviac hlasov zo všetkých inovácií pri možnosti "veľmi negatívne". Ohodnotilo ho tak 5 dopytovaných, čo je 4,24 % vzorky. Celkovo z prieskumu tejto otázky a jej vybraných možností vyplýva, že mastery learning, hybridné vzdelávanie a personalizované vyučovanie majú medzi respondentmi vysokú popularitu, zatiaľ čo virtuálne triedy a online vzdelávaniu majú zmiešané hodnotenia.

Tabuľka č. 8: Hodnotenie inovatívnych foriem vo vzdelávaní

	Personalizované vyučovanie		Hybridné vyučovanie		Mastery learning	
Možnosti	Počet x	%	Počet x	%	Počet x	%
Veľmi pozitívne	43	36,44 %	44	37,29 %	46	38,98 %
Pozitívne	42	35,59 %	56	47,46 %	34	28,81 %
Neutrálne	28	23,73 %	16	13,56 %	32	27,12 %
Negatívne	5	4,24 %	2	1,69 %	5	4,24 %
Veľmi negatívne	0	0 %	0	0 %	1	0,85 %
	Tvorivo-humanistické vyučovanie		Virtuálne triedy		Online vzdelávanie	
Možnosti	Počet x	%	Počet x	%	Počet x	%
Veľmi pozitívne	32	27,12 %	8	6,78 %	21	17,80 %
Pozitívne	65	55,08 %	53	44,92 %	53	44,92 %
Neutrálne	19	16,10 %	49	41,53 %	28	23,73 %
Negatívne	2	1,69 %	8	6,78 %	11	9,32 %
Veľmi negatívne	0	0 %	0	0 %	5	4,24 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 10: Čo sa Vám najviac páči na inováciách vzdelávania na vysokých školách? (možnosť zakliknutia viacerých odpovedí)

Touto otázkou týkajúcou sa preferencií respondentov voči inováciám vzdelávania na vysokých školách sme chceli zistiť informácie o ich očakávaníach a záujmoch. Celkovo naši 118 dopytujúci mohli zaškrtnúť viacero odpovedí, čím sme získali komplexný pohľad na ich preferencie. Najväčší podiel vzorky uviedlo možnosť "flexibilita v časovom plánovaní" (74,58 %), čo môže naznačovať dôležitosť prispôbiť študijný harmonogram pre študentov. Druhá najčastejšie zvolená odpoveď bola "interaktívne a zaujímavé vyučovacie metódy" s podporou 54,39 % respondentov, čo nám naznačuje vysoký záujem o dynamické a atraktívne formy výučby. "Prístup k bohatším vzdelávacím zdrojom a materiálom" bol tretou najčastejšou zvolenou odpoveďou s 46,61 % dopytujúcich, čo nám naznačuje dôležitosť prístupu k rôznym zdrojom informácií a materiálov. 44,07 % vzorky zakliklo možnosť "interaktívne technológie a nástroje podporujúce učenie", čo znamená, že mnoho jednotlivcov v našej vzorke preferuje využívanie moderných technologických prostriedkov na podporu a zlepšenie učenia. Variantu

spolupráce so spolužiakmi zvolilo 42,37 % respondentov. Zakliknutím tejto možnosti respondenti kladú dôraz na skupinovú prácu, vzájomné učenie a výmenu názorov medzi rovesníkmi, čo prispieva k celkovému vzdelávaciemu zážitku. Ďalšie možnosti pri ktorých zaznamenalo podporu menej ako 35 % respondentov naznačovali dôležitosť rôznych praktických skúseností a výskumu počas štúdia. Študenti v tomto menšom množstve zdôrazňujú potrebu osobného vedenia a podpory v akademickej oblasti zo strany učiteľov a školy, ktorá sa im páči.

Tabuľka č. 9: Pozitíva inovácií na vysokých školách

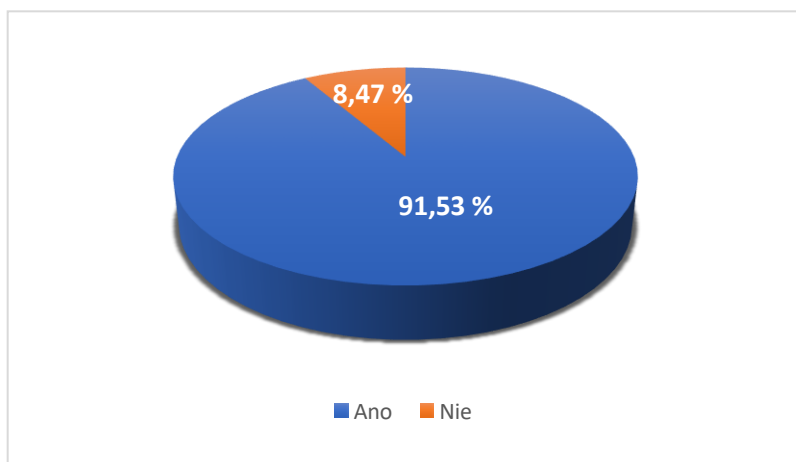
Možnosti	Počet odpovedí	Percentuálny podiel respondentov
Flexibilita v časovom plánovaní	88	74,58 %
Interaktívne a zaujímavé vyučovacie metódy	63	54,39 %
Prístup k bohatším vzdelávacím zdrojom a materiálom	55	46,61 %
Individuálna pozornosť a podpora zo strany učiteľov	25	21,19 %
Možnosť získania praktických skúseností	41	34,75 %
Možnosť spolupráce so spolužiakmi	50	42,37 %
Spôsoby vyhodnocovania výsledkov študentov	7	5,93 %
Možnosť výberu kurzov a predmetov podľa vlastných záujmov	27	22,88 %
Interaktívne technológie a nástroje podporujúce učenie	52	44,07 %
Možnosť zapojenia sa do projektov a výskumných činností	31	26,27 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 11: Stretli ste sa počas Vášho štúdia na vysokej škole s dištančným vzdelávaním?

V tejto časti skúmania sme vzorku 118 respondentov rozdelili do dvoch skupín. Jednu skupinu tvorilo 91,53 % respondentov, ktorí zaklikli, že sa už stretli s dištančným vzdelávaním počas svojho štúdia na vysokej škole. Druhú skupinu tvorilo 10 respondentov, čo je 8,47 % vzorky, ktorá sa s dištančným vzdelávaním nestretli. Týmto rozdelením a nasledujúcimi otázkami k rozdeleniam sme chceli preskúmať vplyv skúseností s dištančným vzdelávaním respondentov.

Graf č. 2: Skúsenosť s dištančným vzdelávaním

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 12: Ako ste vnímali prechod na dištančné vzdelávanie počas svojho štúdia na vysokej škole?

Pri zakliknutí odpovede "áno" v predchádzajúcej otázke sme respondentov nasmerovali na túto otázku. Dostalo sa k nej 108 respondentov, čo v tejto otázke pre nás znamená celkovú vzorku dopytovaných. Z analýzy výsledkov vyplýva, že 39,81 % respondentov vzorky hodnotí prechod na dištančné vzdelávanie pozitívne. Možnosť "veľmi pozitívne" zvolilo 13 respondentov, čo tvorí 12,04 % vzorky. Až 38 respondentov má neutrálne stanovisko k tomuto prechodu na dištančné vzdelávanie, čo nám naznačuje, že 35,19 % dopytovaných nemá ani negatívne a ani pozitívne pocity a berú to ako neutrálnu zmenu vo vyučovaní. 8,33 % vzorky vníma prechod na dištančné vyučovanie negatívne a 4,62 % vzorky to vníma veľmi negatívne.

Tabuľka č. 10: Vnímanie prechodu na dištančné vzdelávanie

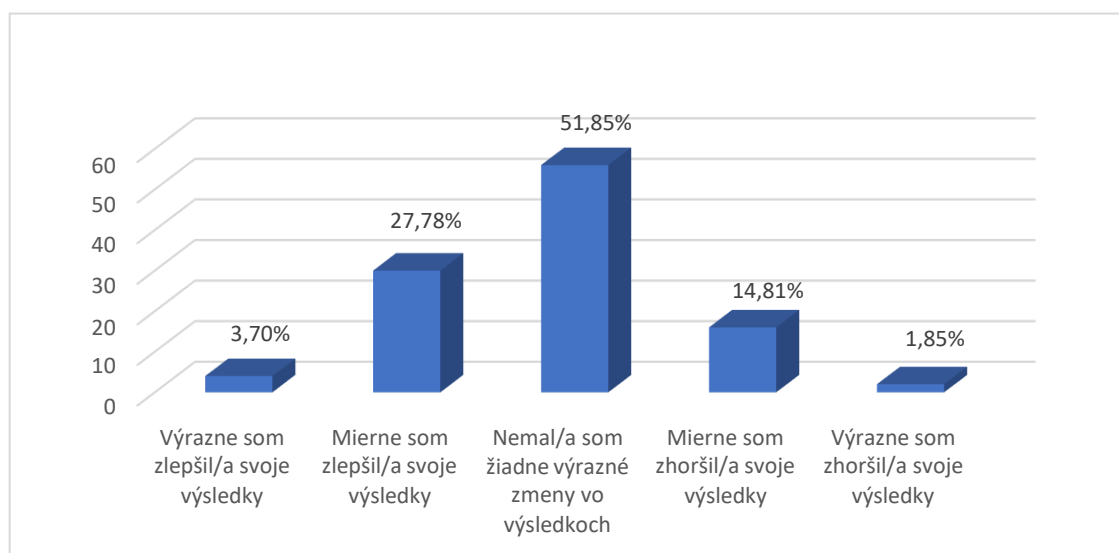
Možnosti	Počet respondentov, ktorí sa stretli s dištančným vzdelávaním	Počet týchto respondentov v percentách
Veľmi pozitívne	13	12,04 %
Pozitívne	43	39,81 %
Neutrálne	38	35,19 %
Negatívne	9	8,33 %
Veľmi negatívne	5	4,63 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 13: Aký mal vplyv na Vaše výsledky štúdia Váš nástup na dištančné vzdelávanie oproti tradičnému prezenčnému vzdelávaniu?

Prechodom na dištančné vzdelávanie sa museli pozmeniť aj spôsoby hodnotenia študentov, preto sme chceli v tejto otázke zistiť aký efekt má táto zmena na výsledky štúdia našich respondentov. Pomocou tejto otázky sme sa snažili zhodnotiť, či sa respondentom po prechode na dištančné vzdelávanie zlepšili, zhoršili, alebo nezmenili ich výsledky štúdia v porovnaní s tradičnou formou vzdelávania. Z našich výsledkov vyplýva, že väčšina respondentov (51,85 %) uviedla, že nemala žiadne výrazné zmeny vo výsledkoch štúdia po nástupe na dištančné vzdelávanie. Naopak 27,78 % vzorky zakliklo, že mierne zlepšili svoje výsledky, zatiaľ čo 14,81 % vzorky hlásilo mierne zhoršenie ich výsledkov. 3,70 % vzorky uviedlo, že výrazne zlepšili svoje výsledky, čo sú 4 respondenti. Možno s výrazným zhoršením výsledkov zaklikli iba dvaja respondenti, ktorý tvoria 1,85 % našej vzorky. Čiže v priemere nám výsledky naznačujú, že u väčšiny našich respondentov prechod na dištančné vzdelávanie nevedol k žiadnym výrazným zmenám vo výsledkoch štúdia a ich výsledky zostali stabilné. Ďalšia početná skupina hlásila mierne zlepšenie svojich výsledkov, čo nám naznačuje, že pre niektorých študentov môže byť dištančné vzdelávanie efektívnejšie ako tradičné prezenčné vzdelávanie.

Graf č. 3: Vplyv dištančného vzdelávania na výsledky študentov

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 14: V akom prostredí bolo Vaše vzdelávanie efektívnejšie?

V otázke týkajúcej sa prostredia, v ktorom bolo vzdelávanie respondentov efektívnejšie, sme sa opýtali členov opýtaných o ich preferencii medzi domácim prostredím a školským prostredím. Z výsledkov vyplýva, že väčšina respondentov uviedla (67,59 %), že ich vzdelávanie bolo efektívnejšie v školskom prostredí. 32,41 % respondentov uprednostnilo pohodlie domova ako efektívnejšie prostredie pre ich vzdelávanie.

Otázka č. 15: Myslíte si, že by pre Vás bolo dištančné vzdelávanie efektívnejšie?

K tejto otázke sa dostali respondenti, ktorý ešte nemali skúsenosť s dištančným vzdelávaním. Zo vzorky 118 respondentov to tvorí iba 10 členov. Touto otázkou sme chceli zistiť, či si myslia, že by pre nich dištančné vzdelávanie bolo efektívnejšie ako tradičné prezenčné vyučovanie. Chceli sme získať informácie o tom, ako študenti vnímajú možnosť vzdelávania sa na diaľku a či veria, že by im táto forma vzdelávania mohla priniesť výhody. Z výsledkov nám vyplýva, že 1 respondent si myslí, že by pre neho bolo dištančné vzdelávanie efektívnejšie. 3 respondenti uviedli, že nevedia, či by práve táto forma vyučovania bola pre nich efektívnejšia a ostatní 6 respondenti si nemyslia, že by pre nich dištančné vzdelávanie bolo efektívnejšie.

Tabuľka č. 11: Efektívnosť dištančného vzdelávania

Možnosti	Počet respondentov, ktorí sa nestretli s dištančným vzdelávaním	Percentuálny podiel týchto respondentov
Áno	1	10,00 %
Neviem	3	30,00 %
Nie	6	60,00 %

Zdroj: Vlastné spracovanie

Otázka č. 16: Ako vnímate dištančné vzdelávanie?

Taktiež sme sa chceli spomínaných 10 respondentov opýtať, ako vnímajú dištančné vzdelávanie pri výbere z možností od veľmi pozitívne do veľmi negatívne. Z desiatich respondentov ani jeden nezvolil možnosť "veľmi pozitívne" a možnosť "pozitívne" zaklikli 2 respondenti, ktorí tvoria 20,00 % z respondentov, ktorí sa s dištančným vzdelávaním nestretli.

Ďalších 20,00% respondentov vníma dištančné vzdelávanie neutrálne a možnosť "veľmi negatívne" zvolilo taktiež 20,00 % respondentov. Najviac respondentov (40,00 %) sa zhodlo v alternatíve "negatívne", čo znamená, že túto formu vzdelávania nevnímajú ako účinnú.

Otázka č. 17: Čo Vám najviac vyhovuje pri prezenčnom vyučovaní?

Pri tejto otvorenej otázke, ktorú sme položili respondentom, ktorí sa nestretli s dištančným vzdelávaním sme chceli zistiť niekoľko kľúčových faktorov, ktoré preferujú v prezenčnom vzdelávaní. Najčastejšími spomínanými faktormi v odpovediach boli "väčšia sústredenosť", "osobný kontakt" a "spolupráca", čo naznačuje, že osobná interakcia v triede, spolu s jej prostredím, a priamy kontakt s učiteľom a spolužiakmi podporujú vyššiu koncentráciu a angažovanosť študentov.

5 DISKUSIA

Z analýzy primárneho prieskumu sme získali cenné poznatky o tom, ako respondenti vnímajú inovatívne formy vzdelávania na vysokej škole a aký majú k nim postoj. Zaujímavým zistením je vysoká miera otvorenosti respondentov voči novým formám vzdelávania, pričom väčšina prejavila záujem o častejšie využívanie inovatívnych metód. Tento trend poukazuje na potrebu pružne prispôbiť vzdelávacie prostredie súčasným potrebám a technologickým možnostiam. Flexibilita sa ukázala byť kľúčovým aspektom pre respondentov, ktorí uprednostňujú možnosť prispôbiť si časový plán a spôsob štúdia podľa svojich individuálnych potrieb. Napriek tomu sa nám pri veľkom množstve respondentov potvrdil fakt, že sa pri implementácii inovatívnych foriem vzdelávania stretávajú s rôznymi technickými prekážkami, ako je napríklad neistota spojená aj s internetovým pripojením a technickými závadami, ktoré veľmi ovplyvňovali efektívnosť aj dištančného vzdelávania. V dotazníku nám vznikla výrazná preferencia niektorých študentov v prospech tradičného školského prostredia. Respondenti zdôraznili dôležitosť osobného kontaktu so svojimi učiteľmi a spolužiakmi, rýchlej spätnej väzby a možnosti aktívnej spolupráce pre efektívne učenie. Pre nich je škola miestom, kde sa cítia zapojení do učebného procesu a sú viac motivovaní k učeniu. Menšie percento respondentov vyjadrovalo nadšenie z možností dištančného vzdelávania, kde môžu študovať v pohodlí domova a prispôbiť si tempo učenia svojim individuálnym potrebám. Pre nich je flexibilita a možnosť samotného štúdia kľúčová. Pri otázkach týkajúcich sa inovatívnych foriem vzdelávania na vysokých školách sme zistili, že väčšina respondentov sa často stretáva s inovatívnymi formami vzdelávania vo svojom študijnom programe. Online vzdelávanie, virtuálne triedy a hybridné vzdelávanie boli najčastejšie inovatívne formy vzdelávania s ktorými sa študenti stretli. Avšak, pri aplikovaní týchto inovácií si všimli nedostatok interakcie so strany školy a učiteľov, čo mohlo taktiež ovplyvniť efektívnosť vzdelávania. Vysoká vzorka respondentov vyjadrila preferenciu k inovatívnym formám vzdelávania, ktoré ponúkajú flexibilitu v časovom plánovaní, interaktívne a zaujímavé vyučovacie metódy a prístup k bohatším vzdelávacím zdrojom a materiálom.

5.1 Vyhodnotenie výskumných otázok

Z výsledkov analýzy nám vyplýva, že študenti majú najväčší záujem o hybridné vzdelávanie (30,51 %), ktoré kombinuje tradičné metódy s modernými prístupmi. Študenti tiež odporúčajú adaptovať personalizované vyučovanie (23,73 %), ktoré prispieva k individuálnemu prístupu k štúdiu, a mastery learning (22,88 %). Tieto formy inovatívneho vzdelávania boli rovnako označené aj ako kľúčové pre efektívnejšiu a pružnejšiu výučbu. Okrem toho, vzorka dopytujúcich zdôraznila za dôležité aj zmodernizovať informačný systém a poskytnúť študentom viac praktických skúseností, čím by sa podporilo ich aktívne zapojenie do vzdelávacieho procesu. Z analýzy odpovedí, sme pri výskumnej otázke: „Aké sú hlavné výhody a nevýhody inovatívnych foriem vzdelávania z pohľadu študentov na vysokých školách?“ zistili, že študenti vnímajú inovatívne formy s mixom pozitív aj negatív. Medzi hlavné výhody zaradili flexibilný čas a lepšie pochopenie študijného materiálu, čo im umožňuje prispôbiť si svoje učenie svojim individuálnym potrebám a tempo, čím sa podporuje ich efektivita. Avšak inovatívne formy vzdelávania priniesli študentom do života mnohé výzvy, ako sú napríklad technické a internetové problémy, ktoré naši respondenti označili ako najväčšie nevýhody v spojení s inovatívnym vzdelávaním. Pri druhej výskumnej otázke: „Ako sa líši vnímanie efektivity tradičného prezenčného vzdelávania a dištančného vzdelávania zo strany študentov?“ sme zistili, že pre študentov bolo pri dištančnom vzdelávaní efektívne, keď si mohli prispôbiť čas vlastným potrebám a mohli sa interaktívne a zaujímavo vyučovať. No pre viacerých našich respondentov (67,59 %) je efektívnejšie vzdelávanie práve to prezenčné, kde preferujú osobnú interakciu a dynamiku triedy. Z nášho dotazníka teda vyplýva, že pre študentov je dôležitá spätná väzba a možnosť aktívnej spolupráce pre efektívnejšie učenie. Naša tretia výskumná otázka bola: „Aké sú hlavné výzvy pri implementácii inovatívnych foriem vzdelávania vo vysokoškolskom prostredí?“. Z dotazníka vyplýva, že študenti často narazili na problémy s internetovým pripojením alebo rôznymi technickými závadami. Pri nabehtutí na online vyučovanie pravdepodobne neboli všetci študenti dostatočne technicky pripravení na zvládnutie týchto výziev. Okrem toho študenti zdôraznili aj nedostatočnú podporu zo strany školy a učiteľov. Aj pre samotných profesorov vysokých škôl muselo byť online vzdelávanie veľkou výzvou, ktorú museli prekonať.

5.2 Návrhy a odporúčania

Hodnotenie nášho prieskumu naznačuje, že respondenti majú pozitívny postoj k inovatívnym formám vzdelávania, najmä k hybridnému a personalizovanému vzdelávaniu. Toto zistenie má dôležitú implikáciu pre prax, pretože naznačuje, že tieto formy vzdelávania môžu byť účinným nástrojom na zlepšenie výsledkov študentov a na podporu ich záujmu o učenie. Je nevyhnutné poskytnúť dostatočné finančné prostriedky na implementáciu a udržiavanie týchto nových foriem vzdelávania, ako aj na neustále odborné zdokonaľovanie učiteľov. Vzhľadom na rýchly pokrok v oblasti technológií a inovatívnych metód vzdelávania je kľúčové, aby učelia mali prístup k odbornej príprave, ktorá im pomôže získať potrebné zručnosti a znalosti. Táto odborná príprava by mala byť cieľená a prispôbená konkrétnym potrebám učiteľov, aby sa zabezpečilo ich efektívne využívanie inovatívnych foriem vzdelávania vo vyučovacom procese. Za dôležité považujeme poskytnutie času na tréning a podporu učiteľov, ktoré pomáhajú zvýšiť ich sebavedomie a schopnosť efektívne využívať tieto nové nástroje a metódy vo vyučovaní, čo prispeje k zlepšeniu celkového vzdelávacieho procesu. Je veľmi dôležité pružne reagovať na potreby a požiadavky študentov a zabezpečiť, aby všetci študenti mali rovnaké možnosti a prístup k vzdelaniu. Implementácia programov podpory pre študentov, ktorí majú problémy s technickými aspektmi nových vzdelávacích technológií je nevyhnutná na minimalizáciu prekážok, ktoré by mohli brániť ich efektívnemu zapojeniu sa do výučby. Tieto programy by mali poskytovať individuálnu podporu a pomoc študentom pri riešení ich technických problémov. Okrem toho by tieto programy podpory mali poskytovať aj zdroje a návody na zlepšenie digitálnych zručností študentov a pomôcť pri využívaní nových technológií vo svojom vzdelávaní. Zároveň sme identifikovali niektoré obmedzenia a problémy spojené s implementáciou inovatívnych foriem vzdelávania, ako sú technické problémy a nedostatočná interakcia so strany školy a učiteľov. Tieto pohľady by mali byť zohľadnené pri navrhovaní a implementácii inovatívnych vzdelávacích stratégií. Je nevyhnutné poukazovať nielen na ich potencionálne výhody, ale aj na reálne prekážky a výzvy s ktorými sa môžu stretávať. Preto je veľmi dôležité, aby tvorcovia politik, učelia a praktici vo vzdelávaní pri navrhovaní a realizácii inovatívnych vzdelávacích iniciatív zohľadňovali tieto názory a skúsenosti študentov a iných zainteresovaných strán. Komunikácia, podpora a pružnosť sú kľúčové faktory na zabezpečenie úspešnej implementácie nových inovatívnych foriem vzdelávania a maximalizáciu ich potenciálu na podporu vzdelávacieho procesu.

Záver

V bakalárskej práci sme sa snažili dosiahnuť stanovené ciele a zámery, ktoré sme si pre túto štúdiu stanovili. Táto práca poskytuje dôležité poznatky o vnímaní inovatívnych foriem vzdelávania a ich účinnosti zo strany študentov na vysokých školách. Výsledky práce majú významné implikácie pre prax a poukazujú na potrebu zohľadniť technické a organizačné aspekty pri navrhovaní a implementácii vzdelávacích stratégií. Hlavným cieľom tejto práce bolo systematicky preskúmať inovatívne formy vzdelávania na vysokých školách za posledných desať rokov, a zistiť, ako tieto inovácie ovplyvňovali študentov. Analýzou primárneho prieskumu sme získali dôležité poznatky o vnímaní inovatívnych foriem vzdelávania študentmi na vysokých školách. Zistili sme, že najväčšie množstvo respondentov prejavilo záujem o častejšie využívanie inovatívnych metód vzdelávania, pričom hybridné vzdelávanie bolo označované ako najpreferovanejšie forma vzdelávania. Pri implementácii týchto inovácií respondenti identifikovali technické prekážky, ktoré negatívne ovplyvňovali efektivitu ich vzdelávania, ako napríklad problémy s internetovým pripojením a nedostatočnú interakciu zo strany školy a učiteľov. Pri pohľade na čiastkové ciele, ktorými boli hodnotenie reakcií študentov na inovácie vo vzdelávaní a skúmanie vplyvu inovatívnych vzdelávacích metód na výsledky študentov sme zistili, že väčšina študentov vníma inovatívne formy vzdelávania pozitívne a vidí v nich potenciál pre zlepšenie výučby. Pri vyhodnotení výskumných otázok sme zistili, že hlavné výhody inovatívnych foriem vzdelávania zahŕňajú flexibilný čas a lepšie pochopenie študijného materiálu. Napriek týmto výhodám však inovatívne formy vzdelávania čelia aj výzvam ako sú napríklad problémy s internetovým pripojením, nedostatok prístupu k technológii, nedostatočná podpora zo strany školy a učiteľov, čo v značnej miere obmedzuje účinnosť týchto foriem. Taktiež sme zistili, že niektorí študenti vidia v dištančnom vzdelávaní väčšiu flexibilitu a prispôsobivosť, zatiaľ čo iní preferujú osobnú interakciu a dynamiku triedy. Medzi hlavné výzvy pri implementácii inovatívnych foriem vzdelávania vo vysokoškolskom prostredí študenti zaradili technické a organizačné prekážky. Je taktiež veľmi dôležité zabezpečiť primeranú podporu a odbornú prípravu aj pre učiteľov a personál zabezpečujúci technickú podporu, aby boli schopní úspešne integrovať inovácie do výučby a poskytnúť študentom podporu, ktorú potrebujú.

Zoznam použitej literatúry

- ADAIR, John. *Efektivní inovace*. 1. vyd. Edícia: Management praxe. Alfa Publishing,s.r.o., 2004. 234s. ISBN: 8086851044.
- ALTBACH, Philip .G. *Academic freedom: International realities and challenges*. Higher Education 41, Printed in the Netherlands. Kluwer Academic Publishers, 2001. 205-219s. Dostupné na:
<http://www.sze.hu/~smuk/WinSem2015/HigherEducation/Academic%20freedom.pdf>
- BLAŠKO, Michal. *Úvod do modernej didaktiky I. : (Systém tvorivo-humanistickej výučby)*. Košice : Katedra inžinierskej pedagogiky Technickej univerzity, 2010. 30s. ISBN 978-80-553-0462-5. Dostupné na: <https://pdfslide.tips/documents/blasko-muvod-do-modernej-didaktiky-i.html>
- BLOOM, Benjamin. S. *Recent developments in mastery learning : Educational Psychologist*. 2. vyd. New Orleans, 1973. 53-57s.
- BROWN, John. Seely. *Learning in the digital age : "The Social Life of Information"* 2001. 65-91s. Dostupné na: https://www.johnseelybrown.com/learning_in_digital_age-aspen.pdf
- CRAFT, Maurice. *Education and cultural pluralism : Education for diversity*. 1. vyd. London : The Falmer Press, 1984. 206s. ISBN 9781138228078.
- DYLAŁ, Stanisław. *Architektura wiedzy w szkole*. Warszawa: Difin ,2013. 232s. ISBN 978-83-7930-037-2.
- DŽUKA, Jozef - KLUČÁROVÁ, Zuzana - BABINČÁK, Peter. *Covid-19 na Slovensku: ekonomické, sociálne a psychologické faktory subjektívnej pohody a symptómov depresie v čase pandémie*. Československá psychologie, 2021. 125-145s. Dostupné na: <file:///C:/Users/Samuel/Downloads/70-Article%20Text-296-1-10-20210425-2.pdf>
- EUA (European University Association). *European higher education in the Covid-19 crisis*. Brussels: European University Association asbl., 2020. 10s. Dostupné na: https://eua.eu/downloads/publications/briefing_european%20higher%20education%20in%20the%20covid-19%20crisis.pdf

- FIKAR, Miroslav a kol. *Výskum potrieb a možností online vzdelávania verejnej správy v stredoeurópskom kontexte a príručka pre lektorov Moodle 2*. Bratislava: FSEV Univerzita Komenského, 2012. 350s. ISBN 978-80-970360-3-4.
- FUDALY, Peter - LENČO, Peter. *Neformálne vzdelávanie detí a mládeže*. Bratislava: Iuventa, 2008. 70s. [online]. Dostupné na internete: https://www.iuventa.sk/files/documents/7_vyskummladeze/prieskumy/publikacia_fudaly_lenco.pdf
- GARCÍA, Emma - WEISS, Elaine. *COVID-19 and student performance, equity, and U.S. education policy. : Lessons from pre-pandemic research to inform relief, recovery, and rebuilding*. Washington: Economic Policy Institute, 2020. 60s. Dostupné na: <https://www.epi.org/publication/the-consequences-of-the-covid-19-pandemic-for-education-performance-and-equity-in-the-united-states-what-can-we-learn-from-pre-pandemic-research-to-inform-relief-recovery-and-rebuilding/>
- HERMUNSDOTTIR, Fanny - ASPELUND, Arild. 2021. *Sustainability innovations and firm competitiveness: A review*. Journal of Cleaner Production, 2021. vol. 280. 124715s. ISSN 0959-6526. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652620347594>
- HORVÁTHOVÁ, Miroslava. *Online Education – Turning Challenges into Opportunities*. EDAMBA. International Scientific Conference for Doctoral Students and Post-Doctoral Scholars. 2020. s. 257. Dostupné na: https://edamba.euba.sk/www_write/files/archive/edamba2020_proceedings.pdf
- HUĽOVÁ, Zlatica - ROCHOVSKÁ, Ivana - LIPÁROVÁ, Lenka. 2021. *Technické vzdelávanie na primárnom stupni školy : teória - výskum - vývoj*. Ružomberok: PF KU v Ružomberku, VERBUM. 1. vyd., ISBN 978-80-561-0915-1.
- KAMENICKÝ, Miroslav. *Problémy pri výchove a vzdelávaní žiakov počas pandémie Covid 19*. Ternopil Volodymyr Hnatiuk – Národná pedagogická univerzita [online]. Ternopil: Ternopil national pedagogical university, 2021 [cit. 2022-04-25]. Dostupné na: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19429/1/60_Kamenick%C3%BD.pdf
- KERESTÚROVÁ, Ivana - KÚBEKOVÁ, Anna. *Špecifika prezenčnej a online výučby predmetu cvičná firma v spojitosti s veľtrhom cvičných firiem : Specifics of face-to-*

face and online teaching of the subject training firm in connection with the fair of training companies. Schola nova, quo vadis?: sborník recenzovaných příspěvků 7. ročníku mezinárodní vědecké konference. Praha: Extrasystem, 2022. 60-67s . ISBN 978-80-87570-59-3.

- KORMANÍKOVÁ, Monika. *Dištančné vzdelávanie v primárnej edukácii počas pandémie Covid 19.* Освіта і суспільство VI, 2021. 46-53s. ISBN 978-83-66567-26-9.
- KOVALČÍKOVÁ, Andrea. *Informačné a komunikačné technológie v dištančnom vzdelávaní.* Zborník Acta Andragogica, 2008. roč. 1., 199-156s. ISBN 978-80-89142-14-9. Dostupné na:
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kped/projekty/projekt Stanem sa ucITelom/Acta Andragogica/1-13.pdf
- KOWALSKÁ, Eva. *Osvietenské školstvo (1771-1815) : nástroj vzdelania a disciplinizácie.* Bratislava : Historický ústav SAV, 2014. 195 s. ISBN 978-80-971540-3-5.
- KYLLIÄINEN, Julia. *Types of Innovation – The Ultimate Guide with Definitions and Examples.* 2019. Dostupné na: <https://www.viima.com/blog/types-of-innovation>
- MACHALOVÁ, Mária *Andragogické a sociálno-andragogické poradenstvo v kontexte celoživotného učenia sa a vzdelávania.* Zborník Katedry Andragogiky Filozofickej Fakulty Univerzity Komenského: Acta Andragogica 1, v Bratislave vo vydavateľstve Gerlach Prin. roč.1., 2008. 63-70s. Dostupné na:
https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/kand/ACTA1.pdf
- MATULČÍKOVÁ, Marta - MATULČÍK, Július. *Vzdelávanie a kariéra.* Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm. 2009. vyd. 1. 172s. ISBN 978-80-225-2700-2.
- MORRISON, Astrid - SEPULVEDA-ESCOBAR, Paulina. *The role of technology during the Covid-19 pandemic: the case of EFL online teaching placements.* English as a Foreign Language International Journal. vol. 1., vyd.2., 2021. 47-63s. ISSN 2799-0699. Dostupné na:
<https://connect.academics.education/index.php/eflij/issue/view/2/56>
- OPPENHEIMER, Todd. *The computer delusion.* The Atlantic Monthly. 1997. vol. 280, č.1, 45-62s. ISSN-027 6-9077. [Online] Dostupné na:

<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1997/07/the-computer-delusion/376899/>

- OSLO MANUAL. *Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data: The Measurement of Scientific and Technological Activities*. Paris: OECD/Eurostat. 2005. ed. 3., 164s. Dostupné na:
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5889925/OSLO-EN.PDF>
- OSLO MANUAL. *Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation: The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities*, Paris, Eurostat, OECD. 2018. ed. 4., 258s. ISBN 978-92-79-92578-8. Dostupné na:
<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264304604-en.pdf?expires=1714303807&id=id&accname=guest&checksum=5A87DE98F2BD0CC55D582E931C55D0E4>
- PETTY, Geoff. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2013. 568s. ISBN 978-80-262-0367-4.
- PRŮCHA, Jan. *Andragogický výskum*. Grada Publishing, a.s., 2014. 152s. ISBN 978-80-247-9341-2.
- PRŮCHA, Jan - WALTEROVÁ, Eliška - MAREŠ, Jirí. *Pedagogický slovník*. vyd. 4. Portál. 2013. 400s. ISBN 978-80-262-0403-9.
- SCHIMA, Edita - URBÁNKOVÁ, Jaroslava. *Nové formy skupinového vyučovania*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2014. vyd. 1., 46s. ISBN 978-80-565-0206-8. Dostupné na:
https://mpcedu.sk/sites/default/files/publikacie/schima_urbankova_nove_formy_we_b.pdf
- SINGH, Shrawan Kumar. *Innovation Management Strategies, Concepts and tools for growth and profit*. Shlomo Maital and DVR Seshadri. New Delhi, Sage Publications India Private Limited, 2012. 584s. vol. 30., vyd. 4. Dostupné na:
<https://www.proquest.com/scholarly-journals/innovation-management-strategies-concepts-tools/docview/2634033136/se-2>
- SIVÝ, Vladislav. *Základy informačných technológií*. DIGITÁLNE KOMPETENCIE ECDL - modul 1. Ústav digitálnych kompetencií prešovskej univerzity v Prešove. 2006. vyd. 1., 104s. ISBN 80-8068-530-4.

- SROGOŇ, Tomáš a kol. *Dejiny školstva a pedagogiky*. 1.vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1981. 392 s.
- STEINER, Rudolf. *Waldorf Education and Anthroposophy*. SteinerBooks. Anthroposophic press. 1995. 256s. ISBN 0880103876.
- TADESSE, Seble – MULUYE, Worku. *The impact of COVID-19 pandemic on education system in developing countries: a review*. Open Journal of Social Sciences, 2020. vol. 8, č. 10. 159-170s. Dostupné na: <file:///C:/Users/Samuel/Downloads/PublishedJournal20206.pdf>
- TIDD, Joseph - BESSANT, John - PAVITT, Keith. *Řízení inovací: zavádění technologických, tržních a organizačních změn*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. 549s. ISBN 978-80- 251-1466-7.
- TROUSSAS, Christos - KROUSKA, Akrivi - SGOUROPOULOU, Cleo. *Collaboration and fuzzy-modeled personalization for mobile game-based learning in higher education*. Computers & Education. 2020. vol. 144. 103698.
- VETRÁKOVÁ, Milota. a kol. *Ľudské zdroje v organizácii*. Banská Bystrica : EF UMB, 2006. 232 s. ISBN 80-8083-193-9.
- YOUNG, William - ALLEN, Linda - WARFIELD, Kimberly. *Developing Online/Hybrid Learning Models for Higher Education Programs*. Alabama Journal of Educational Leadership. Jacksonville State University, 2016. vol. 3. 47-56s. Dostupné na: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1120647.pdf>
- ZELINA, Miron. *Pedagogické rozhľady: Odborno-metodický časopis pre školy a školské zariadenia*. 2021. č. 5., 52s. ISSN 1335-0404. Dostupné na: <https://archiv.mpc-edu.sk/sites/default/files/rozhľady-casopis/pr-5-2021.pdf>
- ZELINKOVÁ, Olga. *Pomoz mi, abych to dokázal: pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. 107 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-071-5.

Prílohy

Príloha č. 1: Dotazníkový prieskum